

ตอนที่ 3

วิวัฒนาการของกฎหมายและขบวนการยุติธรรม เกี่ยวกับเด็กของไทย

- บทที่ 7 ประวัติวิวัฒนาการกฎหมายเกี่ยวกับเด็กของไทย
- บทที่ 8 ศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย
- บทที่ 9 อำนาจศาล
- บทที่ 10 การโอนคดี

บทที่ 7

ประวัติวิวัฒนาการกฎหมายเกี่ยวกับเด็กของไทย

1. กฎหมายเกี่ยวกับเด็กของไทย

การศึกษาประวัติวิวัฒนาการกฎหมายเกี่ยวกับเด็กของไทย พบหลักฐานเกี่ยวกับเด็กในสมัยต่างๆ และมีการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับความเจริญของสังคมในยุคสมัยนั้นๆ ดังนี้

สมัยสุโขทัย พบหลักฐานจากศิลาจารึก กล่าวถึงเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวว่า เมื่อบิดามารดามีชีวิตอยู่ บุตรมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูเอาใจใส่ปรนนิบัติ และเมื่อบิดามารดาถึงแก่กรรมลง บุตรจะได้รับทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดของบิดามารดา

แต่ไม่ปรากฏการกล่าวถึงการลงโทษเมื่อเด็กกระทำความผิด

สมัยอยุธยา มีกฎหมายลักษณะวิวาท ซึ่งกล่าวถึงการกระทำความผิดของเด็กและการลงโทษ โดยกำหนดอายุไว้ และต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่หนึ่งได้ประมวลกฎหมายในสมัยอยุธยามาชำระใหม่โดยเรียกว่า กฎหมายตราสามดวง ซึ่งได้มีกฎหมายกระทำความผิดและการลงโทษเด็ก อยู่ในมาตรา 10 ซึ่งว่าบัญญัติว่า

“เด็กเจ็ดเข้า (ขวบ) เฒ่าเจ็ดสิบ เป็นคนหลงไหลไปค้าตีท่าน ห้ามท่านมิให้ปรับไหม มีโทษ แต่ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกล่าวให้สมัคร สماعู้อเจ็บนั้นโดยควร แต่ถ้าเด็กตีกันให้พ่อแม่ห้ามปราม”

ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมาย บัญญัติถึงดวัน ไม่เอาผิดแก่เด็ก อายุไม่เกิน 7 ขวบไว้เช่นกัน นอกจากนี้ยังได้บัญญัติต่อไปว่า เมื่อเด็กอายุ 7 ขวบลงมาหรือคนชราอายุ 70 ขึ้นไป ค่าผู้อื่นหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นมีบาดเจ็บ เด็กและคนชรา นั้นไม่ต้องปรับ เป็นสินไหมพินัย มีหน้าที่ก็แต่เพียงไปขอขมาผู้ที่ตนได้ทำละเมิดล่วงเกินเท่านั้น

กฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้ในมาตรา 56 ความว่า

“ถ้าเด็กอายุยังไม่เกิน 7 ขวบ กระทำความผิด ท่านว่ามันยังมีรู้ผิดและชอบอย่าให้ลงอาญาแก่มันเลย” ซึ่งการบัญญัติเกณฑ์อายุเด็กไม่เกิน 7 ขวบว่า ยังไม่รู้ผิดชอบของกฎหมาย

ไทยสมัยก่อน ก็สอดคล้องตรงกับกฎหมายเด็กของประเทศต่าง ๆ ในสมัยนั้น ซึ่งถือว่าเด็กอายุไม่เกิน 7 ขวบยังอ่อนต่อโลก ไร้เดียงสา ย่อมกระทำผิดไปโดยไม่มีความรู้สำนึกดี-ชั่ว

ส่วนการกระทำผิดของเด็กที่อายุเกิน 7 ปี กฎหมายลักษณะอาญาวางบทบัญญัติของกฎหมายคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน⁽¹²⁾

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น รัฐได้กำหนดพื้นฐานการศึกษาขั้นต่ำของเด็กโดยมีพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 และกำหนดวิธีการพิเศษที่ใช้กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน โดยเน้นการสงเคราะห์ บำบัดรักษา และแก้ไขแทนการลงโทษจำคุกรวม ตามพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479

จะเห็นว่ารัฐได้ให้ความสนใจต่อเด็กและเยาวชนมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดก็ใช้วิธีที่เหมาะสมมาปฏิบัติในขบวนการยุติธรรม เพื่อมุ่งแก้ไขมากกว่าการลงโทษ จนต่อมาได้วิวัฒนาการมาสู่การออกกฎหมายเกี่ยวกับเด็กให้ทันสมัยตามแนวคิดทางอาชญาวิทยาสมัยใหม่ และเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้น

2. ความเป็นมาก่อนมีศาลคดีเด็กและเยาวชน

ประเทศไทยแต่เดิมมา ได้มีวิธีการพิเศษที่นำมาใช้แก่เด็กที่กระทำผิด โดยให้ได้รับการสงเคราะห์เยียวยาและแก้ไขแทนที่จะให้จำคุก ทั้งมีการให้การศึกษาอบรมและฝึกฝนอาชีพเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีงามต่อไป แทนที่จะส่งตัวเด็กไปคุมขังในเรือนจำ ซึ่งเดิมการลงโทษทำให้เด็กได้รับความอับอายและชินชากับสภาพการบีบคั้นทารุณทางจิตใจเพราะได้เห็นและได้รับการถ่ายทอดอุปนิสัยและความรู้ รวมทั้งบทเรียนที่เลวร้ายจากอาชญากรนักโทษ ทั้งยังก่อให้เกิดปมด้อยแก่เด็กไปด้วยตลอดชีวิต ทางราชการจึงส่งเด็กเหล่านี้ไปยังโรงเรียนฝึกอาชีพ ตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2478 หรือสถานฝึกอบรมตาม พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ก่อนมีศาลคดีเด็กและเยาวชน ตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ส่งเด็กที่มีอายุในเขตบังคับ (อายุไม่ครบ 15 ปี) ที่ไม่ได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ไปไว้ยังโรงเรียนฝึกอาชีพได้ ซึ่งต่อมากรมราชทัณฑ์ได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพขึ้นตาม พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 เพื่อทำการฝึกอบรมเด็กจำพวกนี้และเด็กอื่นตาม พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวกฯ นั้นด้วย

สำหรับ พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และ พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็กบาง จำพวก พ.ศ. 2479 ได้บัญญัติวิธีการปฏิบัติต่อนักโทษ และต่อเด็กที่ต้องคำพิพากษาให้หนัก ไปในทางฝึกอบรม ไม่ใช่ในทางทำโทษเช่นแต่ก่อน ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพ สำหรับเด็กกระทำผิดที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี โดยแยกควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ไว้เป็นพิเศษแล้วได้ปรับปรุงทำที่ควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกดังกล่าวขึ้นเป็นทัณฑสถานวัยหนุ่ม ต่อมากรมราชทัณฑ์ได้ออกกิจการโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการ ณ เยาวชนสถานบ้านห้วยโป่งจังหวัดระยอง ตาม พ.ร.บ. จัดการฝึกและอบรมเด็ก บางจำพวก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2501 ส่วนทัณฑสถานวัยหนุ่มยังคงอยู่กับกรมราชทัณฑ์

หลังจากนั้น ได้มี พ.ร.บ. ควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 ให้กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าหน้าที่จัดการกับเด็กนักเรียน หรือเด็กอนาถาที่ประพฤติ ดนไม่สมควรแก่วัย และให้ศาลมีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็ก ที่ใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบเสียบางส่วนหรือทั้งหมดได้ แล้วตั้งกรมเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปกครอง แทน (ยังไม่ปรากฏว่าได้เคยมีการร้องขอเช่นนี้) พ.ร.บ. นี้ได้ใช้เฉพาะกรุงเทพมหานครเท่านั้น โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีसारวัตรนักเรียนออกทำการตรวจควบคุมดูแลความ ประพฤติของนักเรียนในกรุงเทพมหานครที่เร่ร่อน หรือประพฤติไม่เหมาะสมนอกโรงเรียน เพื่อ ว่ากล่าวตักเตือนและแจ้งเหตุไปยังโรงเรียนต่างๆ

เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่ายังมีข้อบกพร่องและ อุปสรรคอยู่หลายอย่าง เพราะเป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้สำหรับการปฏิบัติต่อเด็กหลังจากศาล มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ส่วนวิธีการปฏิบัติต่อเด็กในระหว่างที่ถูกจับกุมและอยู่ในระหว่าง พิจารณาคดีที่ศาลไม่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการไว้ เด็กจึงได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกับผู้ใหญ่ ที่กระทำความผิด ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมและมีผลเสียหายแก่เด็กได้

อนึ่ง ในสมัยที่ยังใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งเพ็งมาถูกยกเลิกและใช้ ประมวลกฎหมายอาญาแทนตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 นั้น การปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำผิด กฎหมาย ศาลก็ได้แต่พิจารณาถึงความรู้สึกผิดชอบของเด็ก ประกอบกับลักษณะของความผิด ที่เด็กได้กระทำลง แล้วกำหนดโทษไปตามความเหมาะสมกับความผิดและความรู้สึกผิดชอบ ของเด็กเท่านั้น หลักการที่จะค้นหาสาเหตุที่เด็กกระทำผิดแล้วพยายามแก้ไขเหตุนั้นยิ่งกว่าที่ จะมุ่งลงโทษ ยังไม่อาจปฏิบัติได้ในศาลธรรมดาหรือศาลผู้ใหญ่เพราะขาดหน่วยงานพิเศษ

สำหรับประสานงานกับศาลในการที่จะสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กเพื่อทราบสาเหตุที่กระทำผิด ตลอดจนดำเนินการฝึกและอบรมให้เด็กกลับตนเป็นคนดีได้

3. ความมุ่งหมายในการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน

โดยที่เด็กและเยาวชนมีร่างกายและจิตใจไม่เหมือนผู้ใหญ่ กล่าวคือยังหย่อนต่อสติปัญญา ความรู้สึกผิดชอบ เนื่องจากได้รับการศึกษาอบรมมาไม่เท่ากับผู้ใหญ่ทั้งยังไม่มีความรู้สึกผิดชอบเหมือนผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เด็กถูกชักจูงให้กระทำความผิดได้ง่าย ยิ่งกว่านั้นเด็กบางคนเกิดมามีโรคทางพันธุกรรม ร่างกายพิการหรือจิตใจไม่สมประกอบ ทำให้ขาดสติขาดการควบคุมตนเอง นอกจากนั้นแล้วเด็กเป็นจำนวนไม่น้อยที่เกิดมาไม่เคยได้รับการเอาใจใส่ที่ถูกต้องจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองเนื่องจากบิดามารดาหยากจน บางครอบครัวบิดามารดาแตกแยกหรือร้างกัน ขาดความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือบิดามารดาตายกลายเป็นลูกกำพร้า หรือลูกไม่มีพ่อ หรือแม่ตายพ่อมีภรรยาใหม่ พ่อตายแม่มีสามีใหม่ ต้องประสบเคราะห์กรรม ประสบแต่สิ่งที่ไม่ดีหรือมองไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่นหรือความสุขกายสบายใจเหมือนเด็กในครอบครัวอื่น มีแต่ความอดอยากหิวกระหายตลอดเวลา บ้านแตกสาแหรกขาด ได้รับความกระทบกระเทือนทางร่างกายและจิตใจตลอดมา บางคนต้องเร่ร่อนเผชิญโลกโดยลำพังตั้งแต่อายุน้อยเพื่อต่อสู้เอาชีวิตรอด ด้วยเหตุต่างๆ ดังกล่าวมา เมื่อเด็กหรือเยาวชนกระทำการอันกฎหมายบัญญัติความผิด ถ้าทางการมิได้จัดการเยียวยาแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว เหตุการณ์ก็จะสายเกินแก้ อาจทำให้เด็กหรือเยาวชนเหล่านี้มีอุปนิสัยและความประพฤติเสื่อมทรามยิ่งขึ้นถึงกับกลายเป็นอาชญากรที่ชั่วช้าทารุณได้ง่าย ซึ่งย่อมเป็นภัยต่อสุจริตชน และเป็นสิ่งกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งยังเป็นภัยต่อสวัสดิภาพและความมั่นคงของประเทศชาติในที่สุดด้วย

นานาอารยประเทศทั้งหลายจึงได้พยายามวิจัยและวิเคราะห์ทางแก้ม และส่วนมากก็เห็นเป็นอย่างเดียวกันว่า วิธีการของศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นวิธีการที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนดังกล่าวได้อย่างตรงเป้าหมายและเหมาะสมที่สุด ฉะนั้นทางรัฐบาลจึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนขึ้นให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะ กำหนดหลักการและวิธีพิจารณาแตกต่างจากศาลธรรมดาหรือศาลผู้ใหญ่ กล่าวคือในคดีอาญาก็ให้มีวิธีการที่มุ่งไปในทางค้นหามูลเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนกระทำผิดแล้วจัดดำเนินการแก้ไขไปตามมูลเหตุนั้น รวมทั้งจัดการฝึกอบรม สั่งสอนและสงเคราะห์ให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นกลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าที่จะมุ่งลงโทษแบบผู้ใหญ่ ส่วนคดีแพ่ง

ก็มีหลักดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ในสิทธิและทรัพย์สินของผู้เยาว์ให้เป็นไปโดยถูกต้อง และเหมาะสมที่สุด

4. ความเป็นมาของศาลคดีเด็กและเยาวชนของไทย

ศาลคดีเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่า ได้เริ่มสนใจที่จะให้มีศาลดังกล่าวเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2482 ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมขณะนั้น (พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์) ได้ส่งหลวงจักรปาณิศรีศีล-วิสุทธิ ไปดูงานเกี่ยวกับศาลในทวีปเอเชียและยุโรป ตลอดจนดูเรื่องศาลคดีเด็กฯ เป็นคนแรก เมื่อกลับมาแล้วได้เสนอรายงานการดูงานดังกล่าวในประเทศอิตาลี เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ต่อมากระทรวงยุติธรรม และต่อมาได้มีบันทึกของประธานศาลฎีกา รายงานทำความเข้าใจเรื่องศาลคดีเด็กฯ ในประเทศต่างๆ ตลอดจนสถานการณ์ในประเทศไทย หากจะจัดตั้งศาลคดีเด็กฯ ขึ้นเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมด้วย (บันทึกของพระยาลัดพลีธรรม ประคัลภ์ ธ.ค. 2486) แต่ความดำริเรื่องนี้ต้องระงับไว้เนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้น จนกระทั่งใน พ.ศ. 2493 ได้รื้อฟื้นความดำริเรื่องการจัดตั้งศาลคดีเด็กฯ อีกครั้งหนึ่ง ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (นายเลียง ไชยกาล แล้วต่อมา นายเขมชาติ บุญรัตพันธุ์) ได้ส่งผู้พิพากษาไปดูงานศาลคดีเด็กฯ อีกครั้งหนึ่งแล้วเสนอคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการอบรมสงเคราะห์ และการตั้งศาลเด็กขึ้น ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ ได้วางแผนการจัดตั้งศาลคดีเด็กฯ ไว้ว่า ศาลคดีเด็กฯ นั้น เป็นศาลอาญาปนแพ่ง ในชั้นแรกนี้จะเริ่มทำเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเด็กที่ทำผิดในทางอาญา และเรื่องทางแพ่งเกี่ยวกับการใช้อำนาจปกครองก่อนเท่านั้น ส่วนเรื่องเด็กนอกจากนั้น ซึ่งได้มีกฎหมายบังคับอยู่หลายฉบับแล้ว หากแต่ยังไม่มีระเบียบปฏิบัติโดยสมบูรณ์ รวมทั้งงานแพ่งต่างๆ ส่วนเรื่องอย่างอื่นควรให้จัดดำเนินการภายหลัง

จากผลงานของคณะกรรมการดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ตรากฎหมายขึ้นโดยเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชน โดยได้มีพระบรมราชโองการให้ประกาศใช้ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ซึ่งกำหนดให้จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวกลางขึ้นในจังหวัดพระนคร และให้มีหน่วยงานสำหรับตรวจ-พิเคราะห์ ฝึกอบรมและสงเคราะห์เด็ก เป็นส่วนประกอบของศาลคดีเด็กและเยาวชน เรียกว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กด้วย โดยประสงค์จะให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เป็นเครื่องมือของศาลคดีเด็กและเยาวชนในด้านการปฏิบัติต่อเด็กทุกกระยะ

เมื่อได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญาเดิม เป็น พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2494 โดยบัญญัติว่า

“เด็กอายุกว่า 7 ปี แต่ยังไม่เกิน 14 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดก็ไม่ต้องรับโทษเช่นกัน แต่ให้ศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กตามที่กฎหมายบัญญัติไว้” และ “เด็กอายุกว่า 14 ปี แต่ยังไม่เกิน 17 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดนั้น ให้ศาลพิจารณาความรู้สึกผิดชอบของเด็กนั้นก่อน ถ้าเห็นว่าเด็กยังอ่อนต่อความคิด และความรู้สึกผิดชอบแล้วศาลจะใช้วิธีการสำหรับเด็ก (ตามที่กฎหมายบัญญัติ) หรือถ้าเห็นว่าเด็กมีสติพอจะรู้สึกชอบ ศาลจะลงโทษเด็กตามที่กฎหมายบัญญัติโดยลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงครึ่งหนึ่งก็ได้” และ “ผู้ใดอายุกว่า 17 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลง 1 ใน 3 หรือครึ่งหนึ่งก็ได้ ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ คือ อายุยังไม่ครบ 20 ปี บริบูรณ์ ในเมื่อศาลพิจารณาเห็นว่า ร่างกายและจิตใจของบุคคลนั้นยังมีสภาพใกล้เคียงกับความเป็นเด็กอยู่ อาจจะทำอะไรผิดลงไป โดยหย่อนสติปัญญาปราศจากความยั้งคิด หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ จึงให้อำนาจศาล ที่จะให้ลดหย่อนโทษ

กระทรวงยุติธรรมได้เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นในจังหวัดพระนคร เป็นแห่งแรกเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 ⁽¹³⁾

นับเป็นการเริ่มต้นแห่งระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด โดยได้แยกการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายออกจากการทำผิดของผู้ใหญ่ เพราะถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ไม่ใช่อาชญากร เป็นแต่เพียงผู้กระทำผิดกฎหมายของสังคมและเป็นผู้อ่อนต่อโลกไม่สมควรได้รับการลงโทษทัณฑ์ หากแต่ควรได้รับการช่วยเหลือเพื่อปรับปรุงตนเสียใหม่ ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ฉะนั้นกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติให้มีการสืบเสาะ และพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ภาวะแห่งจิต และสิ่งแวดล้อมทั้งปวงของเด็กและเยาวชนโดยแพทย์และพนักงานคุมประพฤติพร้อมกันไปกับการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งจะทำให้ศาลหยั่งทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดก่อน แล้วจึงใช้มาตรการแก้ไขเยียวยาเด็กนั้น ด้วยวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนให้เป็นการเหมาะสมเป็นรายๆ ไป รวมทั้งให้การศึกษาสามัญ การฝึกอาชีพ และการอบรมทางด้านจิตใจ อันได้แก่ ศิลธรรมจรวยา เพื่อให้มีโอกาสที่ดีในการ

กลับตนเป็นพลเมืองดี มีอาชีพสุจริตต่อไปภายภาคหน้า และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโดยปกติสุขได้

ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและมีวิธีการดำเนินการรวดเร็วขึ้น โดยได้มีพระบรมราชโองการประกาศใช้ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 ซึ่งบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2507 เป็นต้นมา ทำให้การดำเนินคดีอาญาซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลคดีเด็กฯ เป็นไปโดยรวดเร็ว และการดำเนินคดีแพ่งซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลคดีเด็กฯ สะดวกแก่ประชาชนยิ่งขึ้น ตลอดจนให้มีการสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ศาลส่งปล่อยเป็นอิสระแล้วให้กลับไปสู่สังคมตามเดิมโดยสอดคล้องช่วยเหลือในเรื่องที่อยู่อาศัย และหางานให้ทำเป็นต้น

ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้ขยายกิจการศาลคดีเด็กและเยาวชนไปยังส่วนภูมิภาค คือ วันที่ 5 เมษายน 2505 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลาและสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กจังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วันที่ 8 กรกฎาคม 2507 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดนครราชสีมาและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ 21 สิงหาคม 2513 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วันที่ 27 สิงหาคม 2523 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานีและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

วันที่ 8 กรกฎาคม 2526 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดระยอง ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วันที่ 14 กันยายน 2530 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วันที่ 25 มีนาคม 2531 เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชนและสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ขึ้นที่จังหวัดนครสวรรค์

วันที่ 1 พฤษภาคม 2532 เปิดทำการแผนกคดีเด็กและเยาวชนในศาลจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดสมุทรปราการ

วันที่ 30 สิงหาคม 2533 จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น

5. ความเป็นมาของศาลเยาวชนและครอบครัวของไทย

โลกในยุคปัจจุบัน มีความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วส่งผลให้ สังคมเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น เกิดชุมชนแออัดมากขึ้น การดำเนินชีวิตต้องดิ้นรนต่อสู้ แย่งกันทำมาหากิน ทำให้สภาพครอบครัวขาดความอบอุ่น เพราะพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาอบรมเอาใจใส่ลูกหลาน ขณะที่ความเจริญทางวัตถุสูงขึ้นคุณธรรมในใจคนก็ลดน้อยลง มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ขาดความรับผิดชอบ ทอดทิ้งครอบครัว พ่อแม่ประพฤติตัวไม่ดีเกิดปัญหาทำให้ครอบครัวไม่มีความสุข แตกแยก เป็นสภาพ “บ้านแตก” เกิดขึ้นมากมาย และนำไปสู่ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในที่สุด

รากฐานแห่งคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนเริ่มต้นจากครอบครัว ความอบอุ่นและความสงบสุขในครอบครัวเป็นบ่อเกิดแห่งพัฒนาการทางด้านจิตใจ และสังคมของเด็ก เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้เด็กเป็นเยาวชนที่ดีต่อไปในอนาคต รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวดังที่กล่าวมาจึงได้ดำเนินการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน และครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 เพื่อดำเนินการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนและคดีเกี่ยวกับครอบครัว แยกต่างหากจากการพิจารณาคดีทั่วไป เนื่องจากคดีดังกล่าวเป็นเรื่องละเอียดอ่อนต้องใช้ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาเด็กและครอบครัวเป็นอย่างดี ควบคู่กับการใช้หลักกฎหมาย โดยการพิจารณาจะมุ่งแก้ไขใกล้เกลี่ยมากกว่าการลงโทษ

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2535 ประเทศไทยได้ร่วมลงนามรับรองในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เพื่อรับรองสิทธิพื้นฐานของเด็ก ซึ่งแสดงถึงความเอาใจใส่ต่อการแก้ปัญหาเด็กอย่างจริงจัง

เท่าที่ผ่านมาปรากฏข้อเท็จจริงว่า ก่อนหน้าที่จะลงนามในอนุสัญญาดังกล่าว ประเทศไทยได้มีการแก้ไขหรือออกกฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนมาแล้วหลายฉบับ และเมื่อได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาแล้ว ประเทศไทยก็ได้ พยายามแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในประเทศ เพื่อรับรองอนุสัญญาและเพื่อเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

บทที่ 8

ศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 โดยให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนด 60 วัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 กับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 โดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้นำกฎหมายมาบัญญัติรวมไว้ในฉบับเดียวกัน โดยได้มีการขยายเขตอำนาจศาลให้มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับครอบครัวตามบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งให้คดีเกี่ยวกับครอบครัวซึ่งเป็นปัญหาละเอียดอ่อนเกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์กับคดีเด็กและเยาวชนได้รับการพิจารณาในศาลที่มีวิธีพิจารณาแตกต่างจากศาลธรรมดา เพื่อเสริมสร้างค่านิยมทางจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ลดปัญหาความแตกแยกของครอบครัว และปัญหาเด็กและเยาวชนที่เกิดจากครอบครัวไม่ปกติสุข โดยได้เปลี่ยนชื่อจากศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นศาลเยาวชนและครอบครัว

1. ลักษณะของกฎหมายศาลเยาวชนและครอบครัว

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มีลักษณะเป็นบทบัญญัติพิเศษใช้บังคับในท้องที่ที่ได้เปิดดำเนินการศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนแล้ว ถ้ามีกฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่นใดขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ จะนำกฎหมายนั้นๆ มาใช้บังคับไม่ได้ (มาตรา 3 วรรคสอง) กล่าวคือ จะต้องพิจารณาดำเนินการตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ เท่านั้น ส่วนในกรณีที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มิได้บัญญัติไว้ ก็ให้นำบทบัญญัติหลักทั่วไปในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ (มาตรา 6)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2497/2521 อัยการฟ้องคดีเด็กและเยาวชน เกินเวลาที่ระบุไว้ในมาตรา 24 ทวิพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรมคดีเด็กและเยาวชน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอัยการ ตามมาตรา 24 จัตวา ศาลไม่รับฟ้อง จะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 มาใช้บังคับไม่ได้

หมายเหตุ มาตรา 24 ทวิ และ 24 จัตวา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรมคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ที่ถูกยกเลิกตามความในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ตรงกับข้อความในมาตรา 51 และ 53 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว เป็นกฎหมายเฉพาะเมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว บัญญัติไว้เฉพาะอยู่แล้ว จะนำหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกา 2778/2522 ฟ้องคดีเด็กและเยาวชนเกินกำหนด 30 วัน ตั้งแต่ถูกจับต้องผลัดฟ้องเป็นคราวๆ ไป หากเกินกำหนดนั้นต้องรับอนุญาตจากอธิบดีกรมอัยการ คำชี้ขาดของอธิบดีกรมอัยการให้ฟ้องตามความเห็นของอธิบดีกรมตำรวจ เป็นคนละเรื่องกับการอนุญาตให้ฟ้องเกินกำหนด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 921/2530 ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ให้จำคุกจำเลยคนละ 2 ปี แต่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวจำเลยทั้งสองไปฝึกอบรมยังสถานพินิจฯ มีกำหนด 3 ปี คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ดังกล่าวถือว่ามิได้เป็นการลงโทษจำเลยโดยจำคุกเกิน 5 ปี ย่อมต้องห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรมคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มาตรา 5 ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218

หมายเหตุ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรมคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 มาตรา 5 ตรงกับ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

ดังนั้น ถ้าพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวได้บัญญัติไว้เฉพาะในเรื่องใดแล้ว บทบัญญัติใดขัดหรือแย้งย่อมใช้บังคับไม่ได้

2. ความหมายและรูปแบบการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวในประเทศไทย

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายไว้ว่า

“ศาลเยาวชนและครอบครัว” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้

2.1. รูปแบบ

ศาลเยาวชนและครอบครัวของประเทศไทยมีการจัดตั้งเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. จัดตั้งเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นเอกเทศไม่ขึ้นกับศาลธรรมดา มีสถานที่ทำการเป็นของตนเอง มีเขตอำนาจครอบคลุมตลอดจังหวัดที่จัดตั้งศาลขึ้น เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น ซึ่งการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ (มาตรา 10)

2. จัดตั้งเป็นแผนกหนึ่งในศาลจังหวัด (ศาลธรรมดา) โดยเรียกว่า แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด เช่น แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น ซึ่งการเปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดใด ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 8)

มาตรา 8 ให้จัดตั้ง

(1) ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางขึ้นในกรุงเทพมหานคร และให้มีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร

(2) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลาขึ้น ในจังหวัดสงขลา และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดสงขลา

(3) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมาขึ้นในจังหวัดนครราชสีมา และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดนครราชสีมา

(4) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดเชียงใหม่

(5) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดอุบลราชธานีขึ้นในจังหวัดอุบลราชธานี และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดอุบลราชธานี

(6) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดระยองขึ้น ในจังหวัดระยอง และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดระยอง

(7) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีขึ้นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดสุราษฎร์ธานี

(8) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครสวรรค์ขึ้นในจังหวัดนครสวรรค์ และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดนครสวรรค์

(9) ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่นขึ้นในจังหวัดขอนแก่น และให้มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดขอนแก่น

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติให้จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นเอกเทศแล้ว จำนวน 9 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งจะมีเขตอำนาจครอบคลุมตลอดจังหวัดที่จัดตั้งศาลนั้น เช่น ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง มีเขตอำนาจตลอดกรุงเทพมหานคร ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดสงขลา จะเห็นได้ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดใดก็จะมีเขตอำนาจครอบคลุมเฉพาะจังหวัดนั้นเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมไปยังจังหวัดอื่น ซึ่งศาลจะไม่มีกรขยายเขตอำนาจ เช่น จังหวัดเชียงรายอยู่ใกล้กับจังหวัดเชียงใหม่ เด็กอยู่ในจังหวัดเชียงรายและทำผิดที่เชียงราย แต่ที่จังหวัดเชียงใหม่ยังไม่มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวจะมาส่งฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่แทนไม่ได้ เพราะศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่มีเขตอำนาจเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น

ส่วนการจะจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเพิ่มขึ้นจาก 9 จังหวัดที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องกระทำโดยพระราชบัญญัติ (มาตรา 10) ก็จะต้องมีการตราเป็นกฎหมายผ่านการพิจารณาของสมาชิกวุฒิสภา และการจะเปิดทำการเมื่อใดก็ต้องทำโดยประกาศพระราชกฤษฎีกา

ส่วนในจังหวัดอื่นๆ นอกจาก 9 จังหวัดที่มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นเอกเทศตามมาตรา 8 วรรค 1 แล้ว เพื่อให้การสงเคราะห์และคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างทั่วถึงและเสมอภาค กฎหมายได้กำหนดให้จัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดทุกศาล

มาตรา 8 วรรค 2 ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดที่ได้จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้จัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดทุกศาล แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดใดจะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา

การที่กฎหมายได้วางนโยบายโดยกำหนดให้มีการจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดทุกศาล และแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดใดพร้อมจะเปิดทำการให้กระทำโดยประกาศพระราชกฤษฎีกา ซึ่งสามารถทำได้ค่อนข้างรวดเร็วกว่าการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ซึ่งต้องทำเป็นพระราชบัญญัติซึ่งต้องใช้เวลาและมีขั้นตอนมากอาจทำให้เกิดความล่าช้า เพราะการที่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดคืออาญาไม่ใช่ว่าจะได้รับการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวเสมอไป เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดที่จะได้รับการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องปรากฏว่าเป็นผู้ที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 58 ด้วย (ต้องมีถิ่นที่อยู่ปกติหรือกระทำความผิดในท้องที่ที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว) ดังนั้นเด็กหรือเยาวชนที่อยู่นอกเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวที่เปิดทำการก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองจากศาลเยาวชนและครอบครัว พนักงานสอบสวนอาจควบคุมเด็กหรือเยาวชนปะปนกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่อาจทำให้ได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมที่ไม่เป็นคุณได้

ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาแม้กฎหมายจะได้มีการบัญญัติให้จัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลจังหวัดทุกศาลก็ตาม แต่การจัดตั้งและการเปิดทำการไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างสะดวกราบรื่น เพราะการเปิดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวก็จะต้องมีหน่วยงานที่ควบคุมเข้ามารองรับด้วย นั่นก็คือสถานพินิจ ซึ่งสถานพินิจจะเข้ามาทำหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมและฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ศึกษาค้นหาสาเหตุที่ผลักดันให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิด และการให้คำแนะนำสงเคราะห์ต่างๆ ซึ่งสถานพินิจจะต้องมีสถานที่และบุคลากรจำนวนมาก อันได้แก่ พนักงานคุมประพฤติ พนักงานสังคมสงเคราะห์ ครู แพทย์ จิตแพทย์ และเจ้าหน้าที่ธุรการต่างๆ ซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับภารกิจของงบประมาณแผ่นดินที่ค่อนข้างสูง ดังนั้นในปัจจุบันนี้ จึงมีประกาศพระราชกฤษฎีกา ให้เปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ในศาลจังหวัดจำนวน 13 แห่ง ดังนี้ คือ

1. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดนนทบุรี เปิดทำการเมื่อ 1 พฤษภาคม 2532

2. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดสมุทรปราการ เปิดทำการเมื่อ 1 พฤษภาคม 2532
 3. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปิดทำการเมื่อ 24 ตุลาคม 2537
 4. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดพิษณุโลก เปิดทำการเมื่อ 24 ตุลาคม 2537
 5. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช เปิดทำการเมื่อ 24 ตุลาคม 2537
 6. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดอำนาจเจริญ เปิดทำการเมื่อ 24 ตุลาคม 2537
 7. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดชลบุรี เปิดทำการเมื่อ 7 สิงหาคม 2537
 8. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดตรัง เปิดทำการเมื่อ 7 สิงหาคม 2537
 9. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดนครปฐม เปิดทำการเมื่อ 7 สิงหาคม 2537
 10. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดนราธิวาส เปิดทำการเมื่อ 7 สิงหาคม 2537
 11. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดปทุมธานี เปิดทำการเมื่อ 7 สิงหาคม 2537
 12. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดร้อยเอ็ด เปิดทำการเมื่อ 7 สิงหาคม 2537
 13. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดอุดรธานี เปิดทำการเมื่อ 7 สิงหาคม 2537
- หมายเหตุ แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดนนทบุรี และแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดสมุทรปราการ มีผลมาจากบทเฉพาะกาล มาตรา 134

ดังนั้น ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวเป็น
เอกเทศ 9 แห่ง และมีประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว
ในศาลจังหวัดอีก 13 แห่ง รวมเป็น 22 แห่ง

ส่วนขอบเขตอำนาจของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด ก็มี
ขอบเขตอำนาจตาม มาตรา 8 วรรค 3 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 8 วรรค 3

ให้แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดมีเขตอำนาจเช่น
เดียวกับศาลที่ตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวนั้น สำหรับจังหวัดที่มีศาลจังหวัดมากกว่า
หนึ่งศาล ถ้าจะเปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดเพียงบางศาลจะให้
แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดที่เปิดทำการนั้นมีเขตอำนาจตลอดท้องที่ซึ่งอยู่
ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดที่ยังมิได้เปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวด้วยก็ได้ ทั้งนี้
ให้ระบุเขตอำนาจดังกล่าวไว้ในพระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองด้วย

เขตอำนาจของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดก็มีเขต
อำนาจเช่นเดียวกับศาลจังหวัดที่แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวสังกัดอยู่ เช่น แผนกคดี
เยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดนนทบุรี มีเขตอำนาจตลอดจังหวัดนนทบุรี เช่นเดียวกับ
ศาลจังหวัดนนทบุรี

ส่วนจังหวัดที่มีศาลจังหวัดมากกว่าหนึ่งศาล ถ้าจะเปิดทำการแผนก
คดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดที่เปิดทำการนั้นโดยให้มีเขตอำนาจตลอดท้องที่ซึ่งอยู่
ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดที่ยังมิได้เปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวด้วยก็ได้

ตัวอย่างเช่น จังหวัดปทุมธานีมีศาลจังหวัดมากกว่าหนึ่งศาล คือ ศาล
จังหวัดปทุมธานี และศาลจังหวัดชัยภูมิ ดังนั้น เมื่อจะเปิดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวใน
ศาลจังหวัดปทุมธานีเพียงแห่งเดียว แต่ต้องการให้แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาล
จังหวัดปทุมธานีนั้นมีเขตอำนาจครอบคลุมไปทั้งจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีท้องที่ที่อยู่ในเขตอำนาจ
ของศาลจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งยังมีได้มีการจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวด้วยก็ได้ โดยให้
ระบุเขตอำนาจของแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวที่จัดตั้งขึ้นไว้ในพระราชกฤษฎีกาด้วย เช่น
ให้เปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดปทุมธานี และให้มีเขตอำนาจ
ตลอดจังหวัดปทุมธานี

3. ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลชั้นต้น

มาตรา 8 วรรค 4 บัญญัติว่า

“ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลยุติธรรมชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม”

ศาลชั้นต้น คือศาลที่รับฟ้องในชั้นเริ่มต้นคดี ดังนั้น เมื่อเกิดคดีขึ้นและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว คู่ความก็จะต้องนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อให้เป็นผู้พิจารณาคัดสินชี้ขาดเสียก่อนที่จะอุทธรณ์ ฎีกาในศาลสูงต่อไป

หากพิจารณาตามบทบัญญัติพระธรรมนูญศาลยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับศาลชั้นต้นแล้ว มิได้บัญญัติถึงศาลเยาวชนและครอบครัวไว้เลย ดังนั้นในมาตรา 8 วรรค 4 จึงได้บัญญัติว่า ให้ศาลเยาวชนและครอบครัว เป็นศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม เพื่อให้ศาลเยาวชนและครอบครัวนำหลักทั่วไปในพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ (มาตรา 3 และมาตรา 6)

4. ผู้พิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว

มาตรา 16 ในศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาลให้มีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด

ผู้พิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัวจะประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำและผู้พิพากษาสมทบ ส่วนจำนวนผู้พิพากษาจะมีจำนวนเท่าใดนั้น จะต้องพิจารณาจากคดีที่มาสู่ศาลว่ามีมากน้อยเพียงใด ซึ่งคงต้องอาศัยหลักทางสถิติการเก็บข้อมูลในระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อจะได้จัดอัตรากำลังให้เหมาะสมกับงาน ซึ่งการกำหนดจำนวนดังกล่าวเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

4.1 ผู้พิพากษาประจำ คือ ผู้พิพากษาที่เป็นข้าราชการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ นั่นก็คือต้องเป็นข้าราชการตุลาการที่มีความรู้ทางกฎหมาย สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต และเนติบัณฑิต และสอบคัดเลือกเป็นข้าราชการตุลาการ

มาตรา 17 การแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่าย

ตุลาการ ซึ่งเป็นผู้มีอรรถาจารย์และความประพฤติเหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็ก และเยาวชนและเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว

ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจะเป็นผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอื่นด้วยก็ได้

การแต่งตั้งผู้พิพากษาให้ดำรงตำแหน่งในศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งใด คือ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง รองอธิบดีผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ผู้พิพากษาหัวหน้าแผนก ผู้พิพากษา จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากผู้พิพากษาซึ่งประจำอยู่ในศาลธรรมดา ซึ่งเป็นผู้มีอรรถาจารย์และความประพฤติเหมาะสม และมีความสุขุมรอบคอบ หนักแน่น เห็นอกเห็นใจ มีปฏิภาณไหวพริบทำให้เด็กไว้วางใจได้ เพราะการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวต้องสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง ทำให้เห็นว่าทุกคนต่างพยายามที่จะช่วยเหลือแก้ไขไม่ใช่มุ่งจะลงโทษ และขณะเดียวกันก็ทำให้เด็กรู้สึกว่าการกระทำผิดไม่ใช่สิ่งดี ไม่ควรทำ อาจทำให้ตนเองได้รับผลร้าย และขณะเดียวกันผู้พิพากษาต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา สังคม และปัญหาครอบครัว ซึ่งจะได้พิจารณากำหนดวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจะเป็นผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นอื่นด้วยก็ได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการกรณีที่ยังมีผู้พิพากษาน้อย ก็อาจได้ช่วยราชการในศาลอื่น

4.2. ผู้พิพากษาสมทบ คือบุคคลธรรมดาซึ่งได้รับการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงและได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวร่วมกับผู้พิพากษาประจำ

4.2.1. คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 มาตรา 26 ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ ดังนี้

มาตรา 26 ผู้พิพากษาสมทบตามมาตรา 16 จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- (1) มีอายุไม่น้อยกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- (2) มีหรือเคยมีบุตรมาแล้ว หรือเคยทำงานเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หรือการอุปถัมภ์เด็กมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี
- (3) ได้รับการอุปถัมภ์ในเรื่องความมุ่งหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวและหน้าที่ตุลาการมาแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (4) มีคุณสมบัติที่จะเป็นข้าราชการตุลาการได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ เว้นแต่ในเรื่องพื้นความรู้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (5) ไม่เป็นข้าราชการประจำ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาหรือทนายความ
- (6) มีอรรถาศัยและความประพฤติเหมาะสมแก่การพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

ผู้พิพากษาสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละสามปี แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้ ผู้พิพากษาสมทบที่พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระให้คงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าผู้พิพากษาสมทบคนใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ก่อนเข้ารับตำแหน่ง ผู้พิพากษาสมทบจะต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งตนจะเข้าสังกัด แล้วแต่กรณีว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ

กฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติไว้โดยไม่เน้นในเรื่องความรู้ความชำนาญในการใช้กฎหมาย โดยกำหนดพื้นความรู้เพียงสอบไล่ได้ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) หรือเทียบเท่า โดยกฎหมายมีเจตนามุ่งต้องการได้ผู้ที่มีความประพฤติดี มีประสบการณ์ โดยผ่านการอุปถัมภ์เลี้ยงดูบุตรมาแล้วหรือเคยทำงานเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หรือการอุปถัมภ์เด็กมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และเป็นผู้ที่เข้าใจในชีวิตครอบครัวเป็นอย่างดี

ส่วนการกำหนดให้ได้รับการอุปถัมภ์ในความมุ่งหมายของศาลเยาวชนและหน้าที่ตุลาการ และต้องมีใช่ข้าราชการประจำ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาหรือทนายความ ก็เพื่อต้องการได้คนที่จะมีเวลาอุทิศตนให้กับงาน เพราะผู้พิพากษาสมทบเมื่อได้

รับมอบหมายให้หนึ่งพิจารณาคดีใดแล้วจะต้องพิจารณาคดีนั้นจนเสร็จ ถ้าเข้ามาแล้วลาออกก็จะทำให้งานเสียหายได้ และเพื่อต้องการให้มีความรู้ความเข้าใจในงานของศาลเยาวชนและครอบครัว จะได้วางตนและสามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบได้อย่างถูกต้อง

การดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ ดำรงตำแหน่งคราวละ สามปี แต่ผู้ที่พ้นตำแหน่งเนื่องจากครบวาระไปแล้วอาจได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้ และก่อนเข้ารับตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบต้องปฏิญาณตนต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวที่ตนจะเข้าสังกัด แล้วแต่กรณีว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมและรักษาความลับของทางราชการ

ถึงแม้ว่าคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบจะต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ ข้าราชการการเมือง แต่กฎหมายถือว่าเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 27 ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง โดยมีมาตรการที่จะลงโทษหนักแก่ผู้ที่กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น การให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำได้อันมิชอบด้วยหน้าที่ อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 167 ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท จะเห็นได้ว่ามีโทษหนักกว่ากรณีบุคคลธรรมดา ในทำนองเดียวกันก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้พิพากษาสมทบกระทำความผิด ก็จะต้องรับโทษหนักกว่าบุคคลธรรมดา เช่น ถ้าผู้พิพากษาสมทบ กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดๆ ในตำแหน่งโดยเห็นแก่ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับ หรือยอมจะรับไว้ก่อนที่ตนจะได้รับตำแหน่งนั้น ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 202 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปีหรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต

4.2.2. การพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 28 ผู้พิพากษาสมทบพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) ออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 26
- (5) ขาดการปฏิบัติหน้าที่ตามเวรปฏิบัติหน้าที่กำหนดถึงสามครั้ง

โดยไม่มีเหตุหรือกระทำการใดๆ ซึ่งถ้าเป็นข้าราชการตุลาการแล้วจะต้องพ้นจากตำแหน่ง เพราะถูกลงโทษไล่ออกปลดออกหรือให้ออกตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

การพ้นจากตำแหน่งตาม (2) หรือ (3) ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบ ถ้าเป็นการพ้นจากตำแหน่ง (4) หรือ (5) ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการและให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

5. องค์คณะผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว

มาตรา 24 ภายใต้บังคับมาตรา 25 ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี จึงเป็นองค์คณะพิจารณาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องทำโดยองค์คณะพิจารณาหลายคน คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องบังคับตามคะแนนเสียงฝ่ายข้างมากของผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบที่เป็นองค์คณะพิจารณา คดีนั้น ในกรณีที่ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบดังกล่าวมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชธรรมนูญศาลยุติธรรมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

องค์คณะผู้พิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีธรรมดาซึ่งไม่อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษานายเดี่ยว องค์คณะพิจารณาจะต้องประกอบด้วย ผู้พิพากษาประจำ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน ซึ่งอย่างน้อยต้องเป็นสตรี 1 คน

ส่วนในการพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบที่เป็นองค์คณะพิจารณาที่มีเสียงข้างมากเป็นองค์คณะพิพากษาคดีได้ ซึ่งเสียงข้างมากนี้ไม่จำเป็นต้องมีเสียงของผู้พิพากษาสมทบที่เป็นสตรีรวมอยู่ด้วย

ในกรณีที่ผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบมีคะแนนเสียงเท่ากัน จำนวนผู้พิพากษาฝ่ายข้างมากต้องไม่น้อยกว่า 2 คน ถ้าปัญหาใดมีความขัดแย้งจะหาเสียงข้างมากมิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วยกับผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

ส่วนการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวซึ่งเป็นคดีแพ่งการจะมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะหรือไม่ก็ต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 109

6. คดีที่อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษานายเดียวและการสั่งให้ผู้พิพากษาเข้าร่วมการพิจารณา

มาตรา 25 ในคดีซึ่งอยู่ในอำนาจอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว หรือผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวคนใดคนหนึ่งตามมาตรา 21 และมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม ถ้าเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวเห็นว่าในการพิจารณาคดีนั้นมีเหตุอันสมควรจะสั่งให้ผู้พิพากษาสมทบคนใดคนหนึ่งนั่งพิจารณาร่วมกับตนหรือร่วมกับผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวก็ได้ หรือจะสั่งให้ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวคนใดคนหนึ่งรวมเป็นคณะด้วยก็ให้มีอำนาจสั่งได้ และให้องค์คณะเช่นว่านี้มีอำนาจพิพากษาคดีตามมาตรา 22(5) หรือ (6) แห่งพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม

โดยทั่วไปในศาลธรรมดา ผู้พิพากษาคณะเดียวมีอำนาจอย่างไร ผู้พิพากษาคณะเดียวของศาลเยาวชนและครอบครัวก็มีอำนาจอย่างนั้นเหมือนกัน ผู้พิพากษาคณะใดคนหนึ่งนับตั้งแต่อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจนถึงผู้พิพากษาธรรมดาในศาลเยาวชนและครอบครัวแต่ไม่รวมถึงผู้พิพากษาสมทบ จะมีอำนาจตามมาตรา 21 และ 22 แห่งพระราชบัญญัติศาลยุติธรรม

มาตรา 21 ผู้พิพากษาคณะใดคนหนึ่งมีอำนาจ

(1) ออกหมายเรียก ออกหมายอาญา ออกหมายสั่งส่งคนมาจากหรือไปยังจังหวัดอื่น

(2) ออกคำสั่งใดๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี

มาตรา 22 ในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจเกี่ยวแก่คดีซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลนั้น ดังต่อไปนี้

- (1) ใต้สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีแพ่ง
- (2) ใต้สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา
- (3) ใต้สวนและมีคำสั่งในการชั้นสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- (4) พิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง ซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสี่หมื่นบาท
- (5) พิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะลงโทษจำคุกเกินหกเดือนหรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับนั้นอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้

(6) พิจารณาคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องเกินสี่หมื่นบาทแต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือคดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินสามปีแต่ไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับเกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ในคดีที่ผู้พิพากษาคนเดียวมีแต่เพียงอำนาจพิจารณาไม่มีอำนาจพิพากษาตาม (5) หรือ (6) เมื่อจะพิพากษาคดีจะต้องมีผู้พิพากษาอีกอย่างน้อยคนหนึ่งตรวจสำนวนและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาเป็นองค์คณะด้วย

ตัวอย่างที่ 1 กรณีความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งกฎหมายระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกินหกพันบาท ผู้พิพากษาคนเดียวของศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 22(5) คือ เมื่อพิจารณาเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ผู้พิพากษาคนเดียวจะพิพากษาลงโทษจำคุกได้ไม่เกิน 6 เดือน ถ้าเห็นว่าสมควรพิจารณาลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือน จะต้องนำสำนวนไปให้ผู้พิพากษาประจำอีกคนหนึ่งตรวจสำนวน และร่วมลงลายมือชื่อในคำพิพากษา จึงจะพิพากษาให้จำคุกเกิน 6 เดือน ได้ (มาตรา 22 วรรคท้าย)

ตัวอย่างที่ 2 คดีความผิดฐานกรงใจทรัพย์โดยมีอาวุธ ซึ่งกฎหมายระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท ผู้พิพากษาคนเดียวของศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

มาตรา 22 (6) คือนั่งพิจารณาได้แต่ไม่มีอำนาจพิพากษาคดี ถ้าจะพิพากษาคดีจะต้องนำสำนวนไปให้ผู้พิพากษาประจำอีกคนหนึ่งตรวจสำนวนและร่วมลงลายมือชื่อ จึงจะพิพากษาคดีได้ (มาตรา 22 วรรคท้าย)

ในคดีที่ผู้พิพากษาคณเดี่ยวยังมีแต่เพียงอำนาจพิจารณา ไม่มีอำนาจพิพากษาตามมาตรา 22 (5) หรือ (6) นี้ ถ้าอธิบดี ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือหัวหน้าแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวแล้วแต่กรณีเห็นว่ามีเหตุอันสมควรจะสั่งให้ผู้พิพากษาสมทบ 1 คน นั่งร่วมพิจารณาคดีด้วยก็ได้ หรือจะสั่งให้ผู้พิพากษาประจำในสังกัดศาลที่ตนรับผิดชอบ 1 คน นั่งร่วมเป็นองค์คณะด้วยก็ได้

ในกรณีสั่งผู้พิพากษาสมทบ 1 คน ไปนั่งร่วมพิจารณาคดีด้วยนี้ กล่าวคือ ผู้พิพากษาประจำ 1 นาย และผู้พิพากษาสมทบ 1 นาย การนั่งร่วมพิจารณานี้ไม่ถือว่าเป็นองค์คณะที่จะเป็นการเพิ่มอำนาจ คือไม่มีอำนาจพิพากษาเกินอำนาจของผู้พิพากษานายเดียว แต่เนื่องจากคดีมีเหตุสมควรให้ผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมการพิจารณาคดีด้วยเพื่อเหตุผลในการสงเคราะห์เด็ก เพราะผู้พิพากษาสมทบเป็นผู้มีประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี ย่อมจะเข้าใจในชีวิตครอบครัวของเด็กและเยาวชน จะได้ช่วยแนะนำข้อคิดเห็นซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขเด็กและเยาวชน

กรณีสั่งผู้พิพากษาอีก 1 คน ไปร่วมพิจารณาคดีด้วย กล่าวคือ จะมีผู้พิพากษาประจำ 2 นาย กรณีนี้จะถือว่า มีอำนาจเป็นองค์คณะมีอำนาจพิจารณาคดีตามมาตรา 22(5) หรือ (6) แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้ กล่าวคือ ผู้พิพากษา 2 นายนี้ สามารถพิพากษาคดีลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือนได้ หรือพิพากษาคดีในคดีที่มีระวางโทษจำคุกเกิน 3 ปี แต่ไม่เกิน 7 ปีได้ โดยไม่ต้องนำสำนวนไปให้ผู้พิพากษาคณอื่นตรวจสำนวนและลงลายมือร่วมในคำพิพากษาอีก

ข้อสังเกต การพิจารณาที่จะมีผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมการพิจารณาหรือพิพากษาคดีจะมีเฉพาะในศาลชั้นต้นเท่านั้น ส่วนในชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา จะไม่มีผู้พิพากษาสมทบเข้ามาเกี่ยวข้อง

บทที่ ๑ อำนาจศาล

1. ขอบเขตอำนาจในการพิจารณาคดี

ศาลเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจในการพิจารณาคดีพิพาทคดีเช่นเดียวกับศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลจังหวัดอันเป็นศาลชั้นต้น อำนาจนี้รวมถึงการออกหมายเรียกพยาน การให้พยานสาบานตน การพิพาทกลางโทษอาญา ฯลฯ แต่การพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวจะมีกระบวนการพิจารณาที่แตกต่างจากศาลธรรมดาโดยเฉพาะในคดีอาญา มีขั้นตอนที่แตกต่างกันหลายประการ เช่น การควบคุมเด็กหรือเยาวชนโดยสถานพินิจ การมีผู้พิพากษาสมทบ การมีพนักงานคุมประพฤติ สืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน การพิจารณาลับ

การพิจารณาคดี ไม่ต้องดำเนินตามกฎหมายพิจารณาความอาญาโดยเคร่งครัด ฯลฯ ส่วนในคดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องต่อศาลหรือกระทำการใดในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว ก็มีวิธีการประนีประนอมยอมความโดยการตั้งผู้อื่นเข้ามาช่วยประนีประนอมไกล่เกลี่ยการตรวจร่างกายหรือจิตใจของคู่ความ ฯลฯ และสิ่งซึ่งแตกต่างจากศาลธรรมดาคืออีกประการหนึ่งก็คือ มีการจำกัดประเภทคดีที่จะขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัว

ประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวระบุประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว ไว้ดังนี้

2. ประเภทของคดี

มาตรา 11 ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด
- (2) คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โดยมาตามมาตรา 61
วรรคหนึ่ง
- (3) คดีครอบครัว ได้แก่ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการ

ใดๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว แล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(4) คดีที่ศาลจะต้องพิพากษาหรือสั่งเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว

ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 11 ได้กำหนดประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไว้ 4 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนทำความผิด

คำว่าเด็กหรือเยาวชน พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ให้ความหมายไว้ดังนี้ คือ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ดังนั้น บุคคลที่มีเกณฑ์อายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ จึงถือเป็นเด็กในความหมายตามพระราชบัญญัตินี้ ส่วนบุคคลที่อายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ถือเป็นเยาวชนตามพระราชบัญญัตินี้ เมื่อเด็กหรือเยาวชนไปกระทำความผิดอาญาไม่ว่าจะมีโทษหนักร้ายแรงเพียงใด หรือไม่ว่าเยาวชนนั้นจะบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสแล้วก็ตาม หากอายุยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ เมื่อกระทำความผิดอาญาศาลเยาวชนและครอบครัวก็จะมีอำนาจพิพากษาพิพากษา

ข้อสังเกต ความหมายของคำว่า “เยาวชน” ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ได้เปลี่ยนแปลงไปจากความหมาย “เยาวชน” ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ที่ให้ความหมายไว้ว่า

“เยาวชน” หมายความว่าบุคคลอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่ให้หมายถึงบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

จะเห็นได้ว่าตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 ได้ตัดเรื่องการสมรสออกไป คงพิจารณาแต่เรื่องอายุเป็นเกณฑ์เท่านั้น โดยถือว่า การสมรสที่จะทำ

ให้บุคคลบรรลุนิติภาวะเป็นเหตุทางแพ่ง ซึ่งไม่น่าจะกระทบถึงความรับผิดชอบทางอาญา เพราะในประมวลกฎหมายอาญาก็ไม่ได้นำการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสมาเป็นข้อพิจารณาไม่ให้ลดโทษ

ดังนั้น เยาวชน ตามความหมายของพระราชบัญญัตินี้จึงหมายถึงบุคคลอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ไม่ว่าจะบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสหรือไม่ก็ตาม

การที่คดีอาญาต้องขอยอายุเด็กออกเป็น 2 ชั้น คือ เด็ก และเยาวชน ก็ด้วยเหตุเหตุผล คือ

1. เด็กและเยาวชนมีอายุแตกต่างกันย่อมมีความคิดและการกระทำ ความรู้สึกรับผิดชอบแตกต่างกัน

2. เพื่อให้ศาลเลือกใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแตกต่างกันได้

3. เกณฑ์อายุขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัว

เกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว ได้บัญญัติไว้ดังนี้ คือ

มาตรา 5 คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนนั้นในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น

ดังนั้น อายุของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดต้องถืออายุในวันที่การกระทำผิดได้เกิดขึ้น ตามบทบัญญัติของมาตรานี้ ถ้าในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดมีอายุเป็นเด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัตินี้ (เกินเจ็ดปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์) กระทำความผิดอาญาไม่ว่าความผิดนั้นจะมีโทษหนักร้ายแรงเพียงใด ถึงแม้จะหลบหนีไปได้จนอายุล่วงพ้นจากความเป็นเยาวชนไปแล้ว (ครบสิบแปดปีบริบูรณ์) ถ้าคดีนั้นยังไม่ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95 ถ้าผู้กระทำความผิด ถูกจับกุมตัวได้ ผู้นั้นก็จะต้องอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว

ตัวอย่าง เช่น นายคำ อายุ 17 ปี กระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ผู้อื่นในจังหวัดนครสวรรค์แล้วหลบหนีไปได้ มาถูกจับกุมตัวได้เมื่ออายุ 19 ปี ดังนั้นนายคำต้องถูกฟ้องยังศาล

เยาวชนและครอบครัว จังหวัดนครสวรรค์ เพราะขณะกระทำความผิด นายคำยังเป็นเยาวชน
อยู่

สรุปได้ว่า บุคคลที่กระทำความผิดกฎหมายอาญาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจ
พิจารณาพิพากษาจะต้องเป็นผู้ที่อายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ในขณะ
กระทำความผิด

ข้อสังเกต ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ซึ่งถูกยก-
เลิกไป เดิมให้ถืออายุขึ้นศาลคดีเด็กและเยาวชนขณะฟ้อง ซึ่งกฎหมายเดิมมิได้ระบุไว้ชัดเจน
แต่เป็นการถือตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1220/2496 ที่ให้ถืออายุขณะฟ้อง โดยมี
เหตุผลว่า คดีเด็กมีไซ้คดีอาญา และวิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนสั่ง
ไซ้ก็เป็นวิธีการที่จะไซ้แก่บุคคลโดยจำกัดอายุ เมื่ออายุเกินแล้วเหตุผลที่จะไซ้ก็ควรจะหมดไป

สำหรับเหตุผลที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2534 ให้ถือ
อายุขึ้นศาลเยาวชนและครอบครัวในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจาก
เดิม อาจสรุปแนวคิดได้ดังนี้ คือ

1. ต้องการให้ระบุอายุแน่นอน โดยไม่ต้องยึดถือคำพิพากษาศาลฎีกาเก่าซึ่งทำให้เกิด
ปัญหาในการตีความ และในทางปฏิบัติเด็กหรือเยาวชน เมื่อถูกจับกุมตัวได้อายุใกล้จะครบ 18
ปีบริบูรณ์ บิดามารดาของเด็กหรือเยาวชนมักจะมาเร่งให้ฟ้องเร็ว ๆ เพราะถ้าฟ้องล่าช้าเด็กหรือ
เยาวชนก็ต้องถูกฟ้องยังศาลธรรมดาทำให้เกิดปัญหาทางปฏิบัติ

2. เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนทำความผิดแล้วหลบหนีจนอายุล่วงพ้นความเป็นเยาวชน
แล้วจึงถูกจับได้มีจำนวนน้อย

3. กฎหมายที่นำมาใช้กับผู้กระทำความผิดควรจะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับขณะกระทำความ
ผิดมิใช่เอากฎหมายขณะฟ้องมาใช้กับผู้นั้น ซึ่งเรื่องนี้เป็นหลักสำคัญของการใช้กฎหมายอาญา
(ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2) ถึงแม้คดีเด็กซึ่งถือกันว่าไม่ใช่คดีอาญา แต่ก็ได้นำ
กฎหมายอาญามาใช้ด้วย การตีความจึงไม่ควรตีความยกเว้นไปจากหลักสำคัญ

4. ศาลเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนหรือลงโทษ
ได้อยู่แล้ว ถ้าเห็นว่าจะไม่ควรใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ก็มีอำนาจสั่งลงโทษจำคุกได้
อยู่แล้ว

ประเภทที่ 2 คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา
61 วรรคหนึ่ง

ใน มาตรา 61 วรรค 1 มีบทบัญญัติให้ศาลธรรมดาโอนคดีที่ผู้กระทำผิด มีอายุยังไม่เกินยี่สิบปีบริบูรณ์ กระทำความผิดและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลที่มีอำนาจ พิพากษาคดีธรรมดาโอนคดีนั้นไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวได้ เมื่อศาลธรรมดาเห็นว่าร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิต และนิสัยแล้ว เห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกับ เด็กหรือเยาวชน และให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชน

ข้อสังเกต เป็นกรณีที่บุคคลที่กระทำผิดมีอายุพ้นความเป็นเยาวชน คืออายุครบ 18 ปี แล้วแต่ยังไม่เกินยี่สิบปีบริบูรณ์ในขณะที่กระทำความผิดซึ่งอยู่ในอำนาจการพิจารณา พิพากษาของศาลธรรมดาซึ่งอำนาจการโอนคดีเป็นของศาลธรรมดา (รายละเอียดจะอธิบายใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการโอนคดี)

ประเภทที่ 3 คดีครอบครัวได้แก่ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการ ใดๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัวแล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (รายละเอียดจะอธิบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีครอบครัว)

ประเภทที่ 4 คดีที่ศาลจะต้องพิพากษาหรือสิ่งเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชนตามบท บัญญัติของกฎหมายซึ่งบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว

หมายถึงผู้ที่ยังไม่ครบสิบแปดปีบริบูรณ์ซึ่งมิได้ทำผิดกฎหมายอาญาแต่ จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ เช่นเด็กไม่มีบิดามารดา หรือบิดา มารดาผู้ปกครองไม่สามารถให้ความอุปการะเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งมีความประพฤติไม่สมควรแก่วัย เด็กเร่ร่อนจรจัด ขอทาน ฯลฯ

4. เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีอาญา

เนื่องจากการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวยังมีการจัดตั้งไม่ครบทุกจังหวัด ฉะนั้น เด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาจึงยังมิได้รับการพิจารณาในศาลเยาวชนและ ครอบครัวโดยเสมอภาคทุกคน เด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาที่จะได้รับการ พิพากษาพิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัว จะต้องมิใช่เขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวอยู่เหนือคดีนั้นด้วย ก็จะต้องมีถิ่นที่อยู่ปกติหรือกระทำความผิดในท้องที่มีศาลเยาวชน และครอบครัวเปิดทำการแล้ว ส่วนเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดที่มีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัด ที่ยังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการ และกระทำความผิดในท้องที่ที่ยังไม่มีศาลเยาวชน และครอบครัวเปิดทำการ เด็กหรือเยาวชนนั้นก็จะต้องถูกฟ้องยังศาลธรรมดา ดังนั้นท้องที่ใดที่

มีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว กดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องได้รับการพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งพระราชบัญญัติตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวได้บัญญัติเพื่อป้องกันความขัดแย้งในศาลไว้ดังนี้

มาตรา 13 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยการโอนคดีในท้องที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นใดในท้องที่นั้นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวไว้พิจารณาพิพากษา

ตามบทบัญญัตินี้ถ้าท้องที่ใดมีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้วคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลธรรมดาไม่ว่าจะเป็นศาลอาญา ศาลจังหวัดจะไม่มีอำนาจรับคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษา ยกเว้นแต่ในเรื่องการโอนคดี สำหรับปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้วางหลักเกณฑ์ในคดีอาญาไว้ดังนี้

มาตรา 58 คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนที่ถิ่นที่อยู่ปกติ มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับความผิดนั้น แต่ถ้า

(1) ในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว แต่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดให้ศาลซึ่งความผิดได้เกิดในเขตนั้นมีอำนาจพิจารณาคดี

(2) มีศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ และในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด เพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีนั้นได้ด้วย

(3) ถ้าไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติและในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจพิจารณาคดีนั้น

เขตอำนาจศาลในคดีอาญามีหลักพิจารณา ดังนี้คือ

กรณี 1 ตามมาตรา 58 วรรค 1 การพิจารณาเขตอำนาจศาลในคดีอาญาให้ความสำคัญกับ “ถิ่นที่อยู่ปกติ” ของเด็กหรือเยาวชนเป็นอันดับแรก กล่าวคือถ้าเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดมีถิ่นที่อยู่ปกติในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวไปกระทำความผิดนอก

เขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ก็จะต้องนำตัวมาพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น

ตัวอย่าง เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว ไปกระทำความผิดที่จังหวัดเชียงราย (ยังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการ) จะต้องนำคดีมาฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครสวรรค์ หรือถึงแม้ว่าจะไปกระทำความผิดในจังหวัดอื่นที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดดำเนินการแล้วก็ตาม ก็จะต้องนำคดีมาฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครสวรรค์ซึ่งเป็นจังหวัดที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ

ตามพระราชบัญญัตินี้ใช้คำว่า “ถิ่นที่อยู่ปกติ” มิได้ใช้คำว่าภูมิลำเนา จึงมีความหมายแตกต่างกัน ซึ่งโดยทั่วไป ภูมิลำเนาของผู้เยาว์ ได้แก่ ภูมิลำเนาของผู้แทนโดยชอบธรรม แต่คำว่าถิ่นที่อยู่ปกตินี้อาจเป็นที่อื่นซึ่งมิใช่ภูมิลำเนาของผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ก็ได้ เช่น การที่เยาวชนไปประกอบอาชีพอยู่ที่อื่นซึ่งอยู่คนละแห่งกับภูมิลำเนาของผู้แทนโดยชอบธรรมที่อื่นนั้นย่อมเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของเยาวชนนั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยคำว่า “ถิ่นที่อยู่ปกติ” ของเด็กและเยาวชนไว้ โดยเน้นถึงที่ซึ่งเด็กและเยาวชนนั้นไปอยู่ประจำจริงๆ มิใช่ถือตามภูมิลำเนา

ฎีกาที่ 1328/2523 จำเลยเป็นเยาวชน เดิมอยู่ชอยศิริชัยจังหวัดนนทบุรี กับมารดา ต่อมามารดาย้ายไปอยู่บางบัว อำเภอกาญจนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยแจ้งย้ายสำมะโนครัวของตนเองและจำเลยไปด้วย แต่ตัวจำเลยยังคงรับจ้าง กินอยู่หลับนอนกับนายจ้างที่ทำทนาย จังหวัดนนทบุรี แต่ก็ได้ไปเยี่ยมเยียนมารดาทุกอาทิตย์จนถูกจับในคดีนี้ ดังนี้ถิ่นที่อยู่ปกติของจำเลยจึงอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี หาใช่แห่งเดียวกับภูมิลำเนาของจำเลยไม่

ตัวอย่าง นายคำอายุ 17 ปี มีภูมิลำเนาอยู่กับบิดามารดาที่จังหวัดสระบุรี ซึ่งยังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแต่ตัวนายคำได้ไปรับจ้าง กินอยู่หลับนอนกับนายจ้างที่ประกอบกิจการซ่อมรถยนต์ที่กรุงเทพมหานครเป็นเวลา 4-5 ปีมาแล้ว โดยมีได้แจ้งย้ายสำมะโนครัวมาจากบิดามารดา ซึ่งยังอยู่ที่จังหวัดสระบุรี นายคำได้ไปเที่ยวที่จังหวัดเชียงราย และได้กระทำความผิดที่จังหวัดเชียงราย ดังนี้ถิ่นที่อยู่ปกติของนายคำ คือจังหวัดกรุงเทพมหานคร จะต้องฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

การที่กฎหมายถือเอาถิ่นที่อยู่ปกติเป็นสำคัญก็เนื่องมาจากว่า เจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัวต้องการที่จะทราบสาเหตุของการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน การที่

จะทราบสาเหตุของการกระทำคามผิดก็ต้องหาข้อเท็จจริงจากที่ที่อยู่ของเด็กจริงๆ ซึ่งก็จะ
ต้องมีการสืบเสาะข้อเท็จจริงสิ่งแวดล้อมต่างๆ จากที่ที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่เป็นประจำ
จริงๆ ซึ่งจะได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและใกล้เคียงความจริงมากที่สุด เมื่อศาลทราบสาเหตุของ
การกระทำผิดแล้วจะได้ใช้วิธีแก้ไขสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดีได้อย่างถูกต้อง

สำหรับเด็กเร่ร่อน ป.พ.พ. มาตรา 46 บัญญัติว่า ถ้าภูมิลำเนาไม่ปรากฏ ให้ถือว่าถิ่นที่
อยู่เป็นภูมิลำเนา และ ป.พ.พ. มาตรา 47 บัญญัติว่า บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้ไม่มีที่อยู่ปกติเป็น
หลักแหล่งหรือเป็นผู้ครองชีพในการเดินทางไปมาปราศจากหลักแหล่งที่ทำการงาน พบตัวที่
ไหนให้ถือว่าถิ่นนั้นเป็นภูมิลำเนาของบุคคลนั้น ดังนั้นเด็กเร่ร่อน ซึ่งไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็น
ผู้แทนโดยชอบธรรมและไม่ปรากฏหลักฐานทะเบียนบ้านบิดามารดาว่าอยู่แห่งใด พบตัวที่ใด
ถือว่าที่นั้นเป็นถิ่นที่อยู่ปกติ แต่ถ้าปรากฏหลักฐานทะเบียนบ้านบิดามารดาว่าอยู่แห่งใด
แม้เด็กจะเร่ร่อนก็ต้องถือตามทะเบียนบ้านว่าเป็นถิ่นที่อยู่ปกติ โดยอนุโลมตาม ป.พ.พ.
มาตรา 44

สำหรับบุคคลที่เป็นนักเรียนทหารซึ่งถ้ายังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว ก็จะอยู่ใน
อำนาจของศาลทหารนั้น ท้องที่ใดที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว ถ้านักเรียน
ทหารกระทำผิดและมีอายุยังอยู่ในเกณฑ์เยาวชน ให้ยื่นศาลเยาวชนและครอบครัวด้วย เพราะ
มาตรา 14(3) แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติถึงคดีที่ไม่อยู่ใน
อำนาจศาลทหารได้แก่ คดีที่ต้องดำเนินการในศาลเยาวชนและครอบครัวอยู่ด้วย

กรณีที่ 2 มาตรา 58 (1) ในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติไม่มีศาลเยา-
วชนและครอบครัว แต่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำคามผิด
ให้ศาลซึ่งความผิดได้เกิดในเขตนั้นมีอำนาจพิจารณาคดี

เป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ ในท้องที่ที่ไม่มีศาลเยาวชนและ
ครอบครัวเปิดทำการ ก็จะมาพิจารณาในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำคามผิดเป็นลำดับรอง
ถ้ามีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว ก็ให้ยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวแห่ง
ท้องที่ความผิดเกิดขึ้น

ตัวอย่าง เยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดเชียงราย (ยังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว)
มากระทำคามผิดที่จังหวัดนครสวรรค์ (มีศาลเยาวชนและครอบครัว) ต้องฟ้องคดีที่
ศาลเยาวชนและครอบครัวที่จังหวัดนครสวรรค์

กรณีที่ 3 มาตรา 58 (2) มีศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชน มีถิ่นที่อยู่ปกติและในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด เพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือ เยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีนั้นได้ด้วย

ในกรณีที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการทั้งสองแห่ง คือทั้งถิ่นที่อยู่ ปกติและท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ไม่ได้หมายความว่า จะให้เลือกฟ้องได้ตาม ความพอใจ เพียงแต่กฎหมายให้อำนาจว่าเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่ เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจรับพิจารณาคดีได้ด้วย แสดงว่าโดยหลักความ สำคัญ กฎหมายให้ความสำคัญแก่ถิ่นที่อยู่ปกติของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ คือถ้า ประโยชน์เท่าๆ กันแล้วต้องฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ แต่เพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชน คือประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนที่จะได้รับการสงเคราะห์ แก่ไข และการให้บิดามารดาของเด็กหรือเยาวชนมาร่วมฟังขบวนการพิจารณาต่าง ๆ ไม่ใช่ ประโยชน์แก่พนักงานสอบสวนในการทำสำนวนหรือสอบปากคำพยาน คือเน้นประโยชน์ที่จะ เกิดแก่ตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด

ตัวอย่าง เยาวชนมีชื่อตามทะเบียนบ้านอยู่กับบิดามารดาที่จังหวัดสงขลา แต่ตัว เยาวชน ได้มาทำงานรับจ้างโดยกินอยู่หลับนอนกับนายจ้างที่จังหวัดนนทบุรีหลายปีแล้ว โดย ไม่ได้แจ้งย้ายทะเบียนบ้านมา ซึ่งถือว่าเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติที่จังหวัดนนทบุรี ขณะเยาวชนได้ กลับไปเยี่ยมบิดามารดาที่จังหวัดสงขลา ได้กระทำความผิดขึ้น ดังนี้ถ้าสอบปากคำเยาวชนแล้ว ปรากฏว่าบิดามารดาและญาติส่วนใหญ่ของเยาวชนอยู่ที่จังหวัดสงขลาทั้งหมด ที่จังหวัด นนทบุรีเยาวชนไม่มีญาติเลยมีแต่เพียงนายจ้าง ก็ไม่ค่อยให้ความเอาใจใส่จำเลย เช่นนี้เมื่อ พนักงานอัยการพิจารณาแล้วว่าการฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลาซึ่งเป็นท้อง ที่เยาวชนกระทำความผิดจะเป็นประโยชน์แก่เยาวชนมากกว่า เพราะที่จังหวัดสงขลา บิดา มารดาและญาติของจำเลยสะดวกที่จะมาให้ปากคำดูแลเอาใจใส่ ซึ่งก็ต้องยื่นคำร้องและยื่น คำฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด สงขลาเห็นว่ามิเหตุผลสมควรก็จะมีอำนาจรับฟ้องคดีไว้พิจารณาพิพากษาได้

กรณีที่ 4 มาตรา 58 (3) ถ้าไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่เด็กหรือ เยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติและในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด ให้ศาลที่มีอำนาจ พิจารณาธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจพิจารณาคดีนั้น

เป็นกรณีที่ไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งถิ่นที่อยู่ปกติและท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดก็จะต้องนำคดีไปฟ้องยังศาลธรรมดา ซึ่งการฟ้องศาลใดก็จะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องเขตอำนาจศาล ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมาตรา 22 บัญญัติไว้ คือ

มาตรา 22 เมื่อความผิดเกิดขึ้น อ้างว่า หรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใด ให้ชำระที่ศาลนั้น แต่ถ้า

(1) เมื่อจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับในท้องที่หนึ่ง หรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตอำนาจศาลดังกล่าวแล้ว จะชำระที่ศาลซึ่งท้องที่นั้นอยู่ในเขตอำนาจก็ได้

ฯลฯ

โดยหลักทั่วไปในเรื่องเขตอำนาจของศาลธรรมดา ถือเอาท้องที่ที่กระทำความผิดเป็นสำคัญ ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะมีถิ่นที่อยู่ปกติหรือภูมิลำเนาอยู่ที่ใดไม่สำคัญ กฎหมายให้ความสำคัญกับท้องที่ที่กระทำความผิด คือ ความผิดเกิดที่ไหนให้ฟ้องที่นั่น ทั้งนี้ น่าจะเป็นด้วยเหตุผลที่ว่า เพราะพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งตามปกติจะมีอยู่ในสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด เป็นการสะดวกต่อพยานที่จะไปศาล และการพิจารณาคดี ส่วนกรณีที่ไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่าความผิดเกิดในท้องที่ใด ก็จำเป็นที่จะต้องให้ชำระที่ศาลซึ่งโจทก์อ้าง หรือเชื่อว่าความผิดได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลนั้น ในกรณีความผิดฐานเดียวแต่เกิดหลายท้องที่ จะชำระที่ศาลท้องที่ใดท้องที่หนึ่งซึ่งอยู่ในเขตอำนาจก็ได้⁽¹⁴⁾

ในกรณีที่ไม่ทราบชัดว่าเหตุเกิดในท้องที่ใด เช่น เหตุเกิดในทะเลไม่ทราบชัดว่าอยู่ในเขตจังหวัดใด ผู้เสียหายแจ้งความต่อเจ้าพนักงานสอบสวนอำเภอสมุทรปราการ พนักงานสอบสวนอำเภอนั้นย่อมมีอำนาจสอบสวน และศาลจังหวัดสมุทรปราการก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ (ฎีกาที่ 23/2513)

นอกจากนี้แม้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จำเลยถูกจับเป็นผู้ทำการสอบสวนโดยท้องที่ที่จำเลยถูกจับมิใช่ท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อัยการมีอำนาจฟ้องคดียังศาลท้องที่ที่ทำการสอบสวนได้ (ฎีกาที่ 456/2522)

ตามกรณีที่ 4 เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะถูกฟ้องในศาลธรรมดา ซึ่งศาลธรรมดาก็คงจะพิจารณาตามบทบัญญัติของการพิจารณาในศาลธรรมดา เช่น การควบคุมตัว การฟ้อง การฝากขัง การพิจารณาคดี การพิพากษาคดี ฯลฯ ศาลธรรมดาจะไม่มีอำนาจนำวิธี

การเปลี่ยนโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ไปใช้ เพราะอำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป การที่จะฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีอาญา สิ่งที่จะต้องพิจารณา มีดังนี้

1. ผู้กระทำความผิดต้องเป็นเด็กหรือเยาวชน ในขณะที่กระทำความผิด ไม่ว่าจะกระทำความผิดคดีอาญาที่มีโทษหนักร้ายแรงเพียงใด

2. ต้องมีเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวเหนือคดีนั้น โดยพิจารณาจาก

2.1. ถิ่นที่อยู่ปกติเป็นลำดับแรกก่อนว่า เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดมีที่อยู่ปกติในท้องที่ที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้วหรือไม่ ถ้ามีให้ฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ

2.2. ถ้าถิ่นที่อยู่ปกติไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว ให้พิจารณาท้องที่ที่กระทำความผิด ถ้ามีศาลเยาวชนและครอบครัวให้ฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวท้องที่ที่กระทำความผิด

2.3. ถ้ามีศาลเยาวชนและครอบครัวทั้งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ

และท้องที่ที่กระทำความผิด ต้องพิจารณาฟ้องศาลเยาวชนและครอบครัวท้องที่ที่เด็กและเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติเป็นลำดับแรก แต่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าการฟ้องในศาลเยาวชนและครอบครัวในท้องที่ที่กระทำความผิดจะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนมากกว่าก็ให้ฟ้องในศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่ที่กระทำความผิด

ถ้าไม่มีศาลเยาวชนทั้งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติและท้องที่ที่กระทำความผิด จะต้องถูกฟ้องยังศาลธรรมดา ส่วนการจะฟ้องยังศาลใดต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

6. เขตอำนาจศาลคดีอาญาในกรณีศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีมีมากกว่าหนึ่งศาล

กรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด อาจเป็นกรณีความผิดเกี่ยวเนื่องกันโดยการกระทำหรือโดยท้องที่แล้วมีศาลที่มีอำนาจชำระคดีมีมากกว่าสองศาลขึ้นไป พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 60 ได้บัญญัติให้ฟ้องยังศาลที่มีอำนาจ ไว้ดังนี้

มาตรา 60 ภายใต้บังคับมาตรา 58 ในกรณีที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีตั้งแต่สองศาลขึ้นไปและเป็นศาลซึ่งอยู่ต่างท้องที่กัน หากศาลใดศาลหนึ่งเป็นศาลเยาวชนและครอบครัว ให้พิจารณาคดีนั้นที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจพิจารณาคดีมีมากกว่าหนึ่งศาล จะพิจารณาคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวในศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ

การกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนจะต้องบังคับตามมาตรา 58 แล้วแต่ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนอาจกระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับหรือต่อเนื่องกันหลายท้องที่ เช่น รับมอบเงินจากจังหวัดกรุงเทพให้ไปซื้อข้าวที่จังหวัดอยุธยาแล้วยกยอกเงินนั้นไปไม่แน่ว่าความผิดเกิดที่จังหวัดใดหรือการลักพาตัวคนอันเป็นความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพจากจังหวัดเชียงใหม่พาไปจังหวัดสงขลา ทำให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีมีหลายศาลต่างท้องที่กัน อาจมีทั้งศาลธรรมดา และศาลเยาวชนและครอบครัว อาจทำให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการอาจถือว่าเป็นคดีอยู่ในอำนาจของศาลธรรมดา ในท้องที่ความผิดที่เกิดขึ้นได้ เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าว มาตรา 60 ได้บัญญัติให้อำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาไว้โดยชัดเจนเป็นการแก้ไขข้อขัดข้องในทางปฏิบัติ ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดแล้ว มีศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี 2 ศาลขึ้นไป แต่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเพียงศาลเดียว ให้ฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัว

ตัวอย่าง เยาวชนมีถิ่นที่อยู่จังหวัดบุรีรัมย์ (ไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัว) มาลักพาคนจากจังหวัดกรุงเทพ (มีศาลเยาวชนและครอบครัว) ไปจังหวัดบุรีรัมย์ ถูกจับตัวได้ จะเห็นได้ว่าท้องที่ความผิดเกิดมีทั้งสองแห่งคือจังหวัดกรุงเทพและจังหวัดบุรีรัมย์

ตามบทบัญญัตินี้ กำหนดให้ฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงต้องฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดต่อเนื่องแล้วมีศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีหลายศาล และมีศาลเยาวชนและครอบครัวมากกว่าหนึ่งศาล

ตัวอย่าง เยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติจังหวัดเชียงราย นั่งรถประจำทางมากรุงเทพแล้วทำการลักทรัพย์บนรถประจำทางขณะวิ่งจากจังหวัดเชียงรายถึงกรุงเทพ ซึ่งวิ่งผ่านหลายจังหวัด คือ เชียงใหม่ ลำปาง ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ สิงห์บุรี อ่างทอง ปทุมธานี มาถูกจับตัวที่กรุงเทพฯ จะเห็นได้ว่าท้องที่กระทำความผิดผ่านมาหลายจังหวัด มีทั้งจังหวัดที่มีศาล

เยาวชนและครอบครัวหลายจังหวัด คือ เชียงใหม่ นครสวรรค์ ปทุมธานี มีปัญหาว่าจะฟ้องศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดใด เพราะมีอำนาจพิจารณาเหมือนกัน ให้พิจารณาจากมาตรา 60 ตอนท้ายของมาตรา โดยคำนึงประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ ไม่ใช่ประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ในการทำคดียากกว่ากัน หรือการหาพยานหลักฐานต่างๆ แต่ให้มองถึงประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับ ถ้าดูทั่วไปจะเห็นว่าเยาวชนอยู่เชียงใหม่ ใกล้กับจังหวัดเชียงใหม่ บิดามารดาผู้ปกครองมาสะดวก หรือถ้าเยาวชนยังศึกษาเล่าเรียนอยู่ เวลามาสืบพยานก็จะมาสะดวกกว่า อันนี้เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเพื่อประโยชน์แก่เยาวชนก็ให้ยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่

ข้อสังเกต 1. บทบัญญัติในมาตรานี้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดจะต้องมีถิ่นที่อยู่ปกติในท้องที่ที่ยังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการ ถ้าเด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติในท้องที่มีศาลเยาวชนเปิดทำการแล้ว การฟ้องคดีต้องเป็นไปตามมาตรา 58 วรรคแรก

2. ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวเนื่องหรือต่อเนื่องหลายท้องที่ ถ้าไม่มีท้องที่ได้มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการเลย ก็ต้องฟ้องต่อศาลธรรมดาตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้

การแก้ปัญหากรณีมีปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลยุติธรรมอื่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว มาตรา 12 ได้มีบัญญัติไว้ ดังนี้ คือ

มาตรา 12 ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลยุติธรรมอื่น ไม่ว่าจะเกิดปัญหขึ้นในศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลยุติธรรมอื่น ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาให้เป็นที่สุด

เป็นการแก้ปัญหาและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในกรณีที่เกิดปัญหาได้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 เดิมไม่มีบทบัญญัติ เมื่อเกิดปัญหาว่าคดีจะอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลใด ในบางคดีต้องโต้เถียงกันถึงศาลฎีกากว่า จะรู้ว่คดีอยู่ในอำนาจของศาลใด ยังไม่ได้พิจารณาเกี่ยวกับคดีเลย ทำให้เสียเวลาล่าช้า ประชาชนไม่ได้รับความสะดวก บทบัญญัติมาตรานี้เมื่อเกิดปัญหาว่าคดีจะอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นไม่ว่าจะเป็นศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลแขวง ศาลจังหวัดฯฯ ให้เสนอให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้ชี้ขาดว่าคดีนั้นจะอยู่ใน

อำนาจของศาลใด และคำชี้ขาดของประธานศาลฎีกาถือว่าเป็นที่สุด เป็นการพิจารณาแบบก้าวกระโดดโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็ว

7. การห้ามศาลอื่นพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

ในท้องที่ใดที่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว กฎหมายจะห้ามศาลชั้นต้นอื่นรับพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยกฎหมายต้องการที่จะแบ่งแยกอำนาจให้ชัดเจน เพื่อมิให้เกิดการซ้ำซ้อนกัน โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 13

“มาตรา 13 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยการโอนคดีในท้องที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้วห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นใดในท้องที่นั้นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวไว้พิจารณาพิพากษา”

หมายความว่า ถ้าในท้องที่ใดในจังหวัดนั้นมีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว กฎหมายห้ามศาลธรรมดา คือ ศาลชั้นต้นอื่นๆ ในท้องที่นั้นรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไว้พิจารณาพิพากษา (คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวคือคดีตามมาตรา 11 (1), (3) และ (4) เพราะคดีเหล่านี้เป็นเรื่องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะดำเนินเพื่อนำวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาใช้ตามเจตนารมณ์ของศาลเยาวชนและครอบครัว และเพื่อป้องกันมิให้เป็นการซ้ำซ้อนกัน จึงห้ามมิให้ศาลอื่นได้รับพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว เว้นแต่เป็นกรณีรับฟ้องไว้เพราะเข้าใจข้อเท็จจริงผิดไปในเรื่องอายุหรือการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสผิดพลาดไป หรือการโอนคดีตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้

บทที่ 10 การโอนคดี

ในคดีบางคดีเมื่อการยื่นฟ้องต่อศาลแล้วไม่ว่าจะเป็นกรยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลธรรมดาก็ตาม คดีนั้นอาจจะไม่ได้รับการพิจารณาคดีต่อไปจนถึงมีคำพิพากษาก็ได้ เนื่องจากมีเหตุที่จะต้องให้โอนคดีกัน ซึ่งเป็นเหตุผลเฉพาะกรณีซึ่งตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้โอนไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการที่ศาลจะมีอำนาจโอนหรือไม่โอนไว้ในแต่ละเรื่องดังนี้ คือ

1. การโอนคดีตามมาตรา 15
2. การโอนคดีตามมาตรา 59
3. การโอนคดีตามมาตรา 61
4. การโอนคดีตามมาตรา 62
5. การโอนคดีตามบทเฉพาะกาลมาตรา 136

1. การโอนคดีตามมาตรา 15

เป็นกรณีที่มีการฟ้องผิดศาลเพราะข้อเท็จจริงในเรื่องอายุหรือการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสของบุคคลที่เกี่ยวข้องผิดไป ทำให้ฟ้องผิดศาลไป ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 15 ในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่าข้อเท็จจริงในเรื่องอายุหรือการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสของบุคคลที่เกี่ยวข้องจะผิดไป หรือศาลอื่นใดได้รับพิจารณาพิพากษาคดีโดยไม่ต้องด้วยมาตรา 13 ซึ่งถ้าปรากฏเสียแต่ต้นจะเป็นเหตุให้ศาลนั้นๆ ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาก็ตาม ข้อบกพร่องดังกล่าวไม่ทำให้การพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาและศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเสียไป

ถ้าข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งปรากฏขึ้นในระหว่างการพิจารณา ไม่ว่าในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ศาลนั้นๆ โอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป

การโอนคดีตามมาตรา 15 นี้ เป็นการโอนคดีกรณีที่มีการฟ้องผิดศาล คือคดีที่จะต้องฟ้องยังศาลเยาวชนและครอบครัว แต่กลับเอาไปฟ้องยังศาลธรรมดา หรือคดีแทนที่จะฟ้องที่ศาลธรรมดาแต่กลับเอาไปฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัว สาเหตุที่ฟ้องผิดศาลก็เพราะข้อเท็จจริงในเรื่องอายุหรือการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสของบุคคลที่เกี่ยวข้องขณะฟ้องผิดไปจึงทำให้นาคดีไปยื่นฟ้องผิดศาล และศาลนั้นก็ได้รับฟ้องคดีไว้พิจารณาพิพากษา ซึ่งถ้าข้อเท็จจริงดังกล่าวปรากฏเสียตั้งแต่ต้นจะทำให้ศาลนั้นๆ ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา ดังนี้ เมื่อศาลรับฟ้องเข้ามา เพราะเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงดังกล่าว จะมีผลในทางกฎหมายและข้อปฏิบัติให้ศาลที่รับฟ้องไว้จะต้องดำเนินการ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 การพิจารณาพิพากษาที่ได้กระทำไปถือว่าสมบูรณ์มีผลบังคับได้ แม้จะปรากฏในภายหลังเรื่องเกี่ยวกับอายุของผู้กระทำผิดว่า ศาลที่รับฟ้องนั้นไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

ตัวอย่าง 1 นายเสื่อกระทำความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ ถูกพนักงานอัยการฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว เพราะข้อเท็จจริงขณะฟ้องได้ความว่า นายเสื่ออายุ 17 ปี ในวันที่กระทำความผิด ศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับฟ้องไว้พิจารณาแล้วเห็นว่านายเสื่อกระทำความผิดจริง จึงพิพากษาให้ลงโทษจำคุก 1 ปี แต่เห็นว่าเป็นเยาวชน จึงเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปฝึกและอบรมมีกำหนด 3 ปี ต่อมาหลังจากนายเสื่อฝึกและอบรมได้ 1 ปี ความจริงเท็จจะปรากฏว่านายเสื่อในวันที่กระทำความผิดมีอายุ 19 ปีแล้ว เช่นนี้การพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวยังคงมีผลใช้บังคับได้โดยสมบูรณ์ไม่เสียไป คือ นายเสื่อก็จะต้องรับการฝึกอบรมต่อไปจนกว่าจะครบกำหนดตามคำพิพากษา

ตัวอย่าง 2 นายคำกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ ถูกฟ้องต่อศาลจังหวัดนครสวรรค์ เพราะข้อเท็จจริงในขณะที่ยื่นฟ้องได้ความว่านายคำอายุ 19 ปี ศาลจังหวัดนครสวรรค์พิจารณาพิพากษาให้ลงโทษจำคุก 2 ปี ต่อมาหลังจากที่นายคำถูกจำคุกไป 6 เดือนแล้วความจริงจึงปรากฏว่าในวันที่นายคำกระทำความผิด นายคำมีอายุ 17 ปีเศษ ยังเป็นเยาวชนอยู่ เช่นนี้การพิจารณาพิพากษาของศาลจังหวัดนครสวรรค์ก็ยังมีผล ยังบังคับใช้ได้ไม่เสียไป

คำพิพากษาฎีกาที่ 995/2525 คดีความผิดต่อพระราชบัญญัติอาวุธปืน ในวันที่โจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาศาลได้สอบถามและจดอายุของจำเลยไว้ว่าจำเลยอายุ 18 ปี ต่อมาเมื่อศาลจังหวัดได้พิจารณาพิพากษาแล้ว จำเลยอุทธรณ์อ้างว่าในวันที่โจทก์ยื่นฟ้องนั้น จำเลยมีอายุ 17 ปี 7 เดือน 8 วัน โดยแนบสำเนาทะเบียนบ้านมาท้าย

อุทธรณ์ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าปัญหาเรื่องอายุของจำเลยนี้ แม้จะเป็นดังจำเลยอ้าง กรณีก็ต้อง ด้วยมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 การพิจารณา พิพากษาของศาลจังหวัดจึงมีผลใช้บังคับได้

หมายเหตุ มาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ตรงกับมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

ประการที่ 2 ข้อเท็จจริงในเรื่องอายุหรือการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสปรากฏขึ้น ในระหว่างการพิจารณา ดังนี้ ศาลดังกล่าวที่รับฟ้องคดีไว้จะไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ต่อไป ต้องโอนคดีนั้นไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไป

ตัวอย่าง นายเคมีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดนครราชสีมากระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ ถูกพนักงานตำรวจจับกุมได้ ชั้นสอบสวนนายเคให้การว่า อายุ 18 ปี 2 เดือน พนักงาน อัยการจึงฟ้องนายเคต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานเสร็จแล้ว จึงพิจารณาพิพากษาลงโทษจำคุกนายเค 3 ปี นายเคยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาพร้อมกับแนบ หลักฐานภาพถ่ายสำเนาทะเบียนบ้านและสูติบัตร และหนังสือรับรองของโรงเรียนซึ่งรับรอง สำเนาถูกต้องว่า ขณะกระทำความผิดนายเคอายุ 16 ปีเศษ คดีอยู่ในอำนาจการพิจารณา ของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา เมื่อเป็นเช่นนี้การพิจารณาพิพากษาของ ศาลจังหวัดก็ยังคงใช้ได้ แต่ศาลอุทธรณ์ก็ต้องส่งโอนคดีไปพิจารณาในศาลอุทธรณ์แผนกคดี เยาวชนและครอบครัวต่อไป

หมายเหตุ ถ้าข้อเท็จจริงดังกล่าวปรากฏในระหว่างการสืบพยานของศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลจังหวัดนครราชสีมาจะไม่มีอำนาจพิพากษาคดีต้องโอนคดีไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดนครราชสีมาพิจารณาพิพากษาต่อไป

ฎีกาที่ 1210/2537 โจทก์ฟ้องจำเลยต่อศาลอาญารธนบุรีว่าจำเลยอายุ 19 ปี กระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 จำเลยให้ การรับสารภาพ

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 (1) วรรคสอง (ที่ถูกมาตรา 335 (1) วรรคแรก) จำคุก 2 ปี จำเลยให้การรับสารภาพลดโทษให้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 กึ่งหนึ่ง คงจำคุก 1 ปี จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ลงโทษจำคุก 1 ปี จำเลยให้การรับสารภาพเป็น ประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา

78 กึ่งหนึ่ง คงจำคุก 6 เดือน นอกจากนี้ก็ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น จำเลยฎีกา ศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัววินิจฉัยว่า “คงมีปัญหาวินิจฉัยในชั้นนี้ตาม ข้อฎีกาของจำเลยประการแรกว่าขณะกระทำความผิดจำเลยอายุเพียง 15 ปีเศษ ซึ่ง ศาลฎีกาต้องมีคำสั่งให้โอนคดีนี้ไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวกลางหรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่าแม้ตามคำฟ้องของโจทก์ระบุว่า จำเลยมีอายุ 19 ปี และจำเลยให้การรับสารภาพตามคำฟ้องนั้นก็ตาม แต่ก็ปรากฏจากภาพถ่ายสำเนาทะเบียนบ้านและภาพถ่ายสุติบัตรซึ่งผู้ช่วยนายทะเบียนลงลายมือชื่อรับรองถูกต้องกับหนังสือรับรองของโรงเรียน ซึ่ง จำเลยแนบมาทำฎีกา มีข้อความเกี่ยวกับวันเดือนปีเกิดของจำเลยตรงกันทั้งสามฉบับคือ จำเลยเกิดวันที่ 27 มกราคม 2520 และเมื่อปรากฏว่าโจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2535 ดังนั้น จำเลยจึงมีอายุเพียง 15 ปีเศษ ในขณะที่กระทำความผิดอัน อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์เกี่ยวกับปัญหานี้ ไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกา ฎีกาประการนี้ของจำเลยฟังขึ้น ส่วนปัญหาที่ว่า จะต้องโอนคดีนี้ไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวกลางหรือไม่นั้น เห็นว่า ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล เยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 15 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในกรณีที่ปรากฏในภายหลังว่าข้อเท็จจริงในเรื่องอายุหรือการบรรลุนิติ ภาวะด้วยการสมรสของบุคคลที่เกี่ยวข้องจะผิดไป หรือศาลอื่นใดได้รับพิจารณาพิพากษาคดี โดยไม่ต้องด้วยมาตรา 13 ซึ่งถ้าปรากฏเสียแต่ต้นจะเป็นเหตุในศาลนั้นๆ ไม่มีอำนาจพิจารณา พิพากษาก็ตาม ข้อบทพร้อมดังกล่าวไม่ทำให้การพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจ พิจารณาคดีธรรมดาและศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเสียไป” และมาตรา 15 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าข้อเท็จจริงตามวรรคหนึ่งปรากฏขึ้นในระหว่างการพิจารณาไม่ว่า ในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ศาลนั้นๆ โอนคดีไปยังศาลที่มีอำนาจเพื่อพิจารณา พิพากษาต่อไป” เมื่อข้อเท็จจริงในเรื่องอายุของจำเลยมิได้ปรากฏขึ้นในระหว่างการ พิจารณาของศาลชั้นต้น แต่ปรากฏในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา และคดีนี้ได้ ทำการพิจารณาโดยศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวอันถือได้ว่าเป็นการโอน คดีไปยังศาลที่มีอำนาจเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป ตามบทมาตราของพระราชบัญญัติ ดังกล่าวแล้ว จึงไม่ต้องโอนคดีไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวกลางตามข้อฎีกาของจำเลย ฎีกาประการนี้ของจำเลยฟังไม่ขึ้น

พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ลดมาตรฐานโทษให้จำเลยกึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 คงจำคุกจำเลย 6 เดือน จำเลยให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษลดโทษให้จำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 กึ่งหนึ่งคงจำคุก 3 เดือน โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 1 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 นอกจากนี้แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

ข้อสังเกต (1) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 15 นี้ใช้บังคับ ทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง และใช้เฉพาะกรณีฟ้องผิดศาลเพราะความผิดพลาดเรื่องอายุ หรือการบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสเท่านั้น ถ้าเป็นการฟ้องผิดศาลเพราะกรณีอื่น เช่น เรื่อง เขตอำนาจศาล จะนำมาตรานี้ไปใช้ไม่ได้ ศาลจะต้องยกฟ้อง

(2) มาตรา 15 เป็นคนละกรณีกับมาตรา 14 มาตรา 14 เป็นเรื่องที่ข้อเท็จจริงในเรื่องอายุหรือการสมรสและการฟ้องศาลเยาวชนและครอบครัวถูกต้องมาตั้งแต่ต้น แต่ภาวะของอายุหรือการสมรสมาเปลี่ยนแปลงขึ้นภายหลังจากที่มีการฟ้องคดีโดยถูกต้องไปแล้ว

2. การโอนคดีตามมาตรา 59 เป็นการโอนคดีในกรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับบุคคลที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีและการโอนคดีไว้ดังนี้

มาตรา 59 ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชน ให้แยกฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องเด็กหรือเยาวชนร่วมกับบุคคลซึ่งมิใช่เด็กหรือเยาวชนต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต่อมาความปรากฏแก่ศาลนั้นว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนและถ้าศาลเห็นสมควร ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่มีอำนาจโอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวตามกรณีที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 58 แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรโอนคดี ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาที่มีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้

โดยหลัก ถ้าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับบุคคลที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปแล้ว) ไม่ว่าจะเป็นตัวการร่วมหรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดก็ตาม กฎหมายให้แยกฟ้อง คือแยกสำนวนฟ้องบุคคลที่กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนก็ให้ฟ้องต่อ

ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาตามมาตรา 58 ส่วนบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่แล้วก็ให้ฟ้องที่ศาลธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การที่กฎหมายให้แยกฟ้องเพราะต้องการให้แยกการพิจารณาเพื่อจะได้ใช้วิธีการแก่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้อย่างเหมาะสมเพราะถือว่ายังเยาว์และมีความรู้สึกรับผิดชอบน้อยอยู่ เพราะเจตนาของศาลเยาวชนและครอบครัวต้องการแก้ไขเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลยิ่งกว่าการลงโทษ

แต่ถ้าเกิดความผิดพลาดโดยได้มีการนำคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำผิดร่วมกับผู้ใหญ่ไปรวมฟ้องกันในศาลธรรมดา ในกรณีอย่างนี้แล้ว ต่อมาความปรากฏในภายหลังแก่ศาลธรรมดาคว่าจำเลยยังเป็นเด็กหรือเยาวชนอยู่ ก็ให้อยู่ในอำนาจของศาลธรรมดาที่รับคดีไว้พิจารณา หากเห็นสมควรโอนคดีก็ให้โอนคดีเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว หากเห็นไม่สมควรโอนคดีก็ให้อำนาจพิจารณาคดีนั้นต่อไป และให้มีอำนาจในการที่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวแก่จำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้

การที่ศาลธรรมดาคจะใช้อำนาจการโอนคดีเฉพาะจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนให้ไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น เด็กหรือเยาวชนจะต้องมีถิ่นที่อยู่ปกติ หรือท้องที่ที่กระทำความผิดอยู่ในเขตอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 58 ด้วย ถ้าไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น ศาลธรรมดาก็ไม่มีอำนาจโอนคดี

ตัวอย่างที่ 1 นายดำอายุ 17 ปี มีถิ่นที่อยู่ปกติอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ไปกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ร่วมกับนายเขียว อายุ 20 ปี ที่จังหวัดเชียงราย ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับได้ พนักงานสอบสวนทำสำนวนส่งพนักงานอัยการจังหวัดเชียงรายฟ้องต่อศาลจังหวัด เชียงราย โดยฟ้องนายเขียวเป็นจำเลยที่ 1 และนายดำเป็นจำเลยที่ 2 หลังจากที่ศาลจังหวัดเชียงรายรับฟ้องไว้แล้วในระหว่างการพิจารณาคดีนั้น บิดาของนายดำได้นำหลักฐานสูติบัตรและทะเบียนบ้านมายื่นต่อศาลจังหวัดเชียงรายนายดำอายุ 17 ปี และมีถิ่นที่อยู่ปกติที่จังหวัด เชียงใหม่ ดังนี้ ศาลจังหวัดเชียงรายก็มีอำนาจในการพิจารณาโอนคดีเฉพาะนายดำไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจเหนือคดีเพราะเป็นศาลซึ่งมีเขตอำนาจในท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ (มาตรา 58 วรรคแรก)

ตัวอย่างที่ 2 นายเสืออายุ 17 ปี กับนายสิงห์อายุ 19 ปี ทั้งสองมีถิ่นที่อยู่ปกติอยู่ในจังหวัดตราด ได้ร่วมกันกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ที่จังหวัดจันทบุรี ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับ

ตัวได้ พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดจันทบุรี ดังนี้ถึงแม้จะปรากฏในภายหลังว่านายเสื่อยังเป็นเยาวชนอยู่ ศาลจังหวัดจันทบุรีก็ไม่มีอำนาจในการโอนคดีไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัว เพราะเป็นคดีที่ไม่มีเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวเหนือคดีนั้นเลย (จังหวัดตราดและจังหวัดจันทบุรียังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการ) และกรณีนี้ถ้าข้อเท็จจริงในเรื่องอายุปรากฏตั้งแต่แรกก็ไม่ต้องแยกฟ้อง

ในกรณีที่ศาลธรรมดาเห็นไม่สมควรโอนคดีก็ให้มีอำนาจพิจารณาคดีต่อไป และให้อำนาจศาลธรรมดามีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแก่เด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยได้ ซึ่งโดยปกติแล้วศาลธรรมดาไม่มีอำนาจในการที่จะเอาวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวนี้ไปใช้ ถึงแม้ว่าจำเลยที่กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนถ้าไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งใดที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น เหตุที่กฎหมายยกเว้นให้ ศาลธรรมดามีอำนาจในการที่จะเอาวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน (ดูมาตรา 104 ถึง มาตรา 107) มาใช้ก็เพราะว่าเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยนั้น โดยหลักแล้วจะต้องได้รับการพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวแต่เนื่องจากความผิดพลาดทำให้ต้องมาถูกฟ้องในศาลธรรมดา ซึ่งถ้าถูกฟ้องในศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว เด็กหรือเยาวชนนั้นก็มิสิทธิที่จะได้รับการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งกรณีตามมาตรา 59 นี้เป็นกรณีเดียวที่ให้อำนาจศาลธรรมดาใช้อำนาจอย่างศาลเยาวชนและครอบครัวกับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนได้

ข้อสังเกต การโอนตามมาตรา 59 นี้ไม่บังคับกรณีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดร่วมกับเยาวชนด้วยกัน การฟ้องเด็กและเยาวชนต่อศาลใดต้องเป็นไปตามมาตรา 58 หากเกิดการผิดพลาดทำให้ฟ้องผิดศาล ก็ต้องบังคับตามมาตรา 15

3. การโอนคดีตามมาตรา 61

การโอนคดีตามมาตรา 61 มีทั้งการโอนคดีจากศาลธรรมดาไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว (มาตรา 61 วรรค 1) และการโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปพิจารณาในศาลธรรมดา (มาตรา 61 วรรค 2)

3.1 การโอนคดีจากศาลธรรมดาไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัว
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

มาตรา 61 วรรค 1 เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ บุคคลใด อายุยังไม่เกินยี่สิบปีบริบูรณ์ กระทำความผิดและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ถ้าศาลนั้นพิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัย แล้วเห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน ก็ให้มีอำนาจสั่งให้โอนคดีไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจและให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชน

ตามมาตรา 61 วรรค 1 นี้ เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจแก่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา โอนคดีไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจ เพื่อที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจะได้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้

หลักเกณฑ์ที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาคะโอนคดีที่ศาลนั้นพิจารณาอยู่ไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องประกอบด้วย หลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

1. ได้มีการฟ้องคดีข้อหากระทำความผิดคดีอาญาที่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา
2. บุคคลที่ถูกฟ้องนั้นมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้วแต่ยังไม่เกินยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเห็นว่า ร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตใจและนิสัยมีสภาพเดียวกับเด็กหรือเยาวชน
4. ต้องมีศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเหนือคดีด้วย หมายถึงถิ่นที่อยู่ปกติของจำเลย หรือว่าในท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นต้องมีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว

เมื่อครบหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดามีอำนาจที่จะโอนคดีนั้นไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจตามมาตรา 58 ได้

ตัวอย่าง นายเสื่อ อายุ 19 ปี มีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดขอนแก่น (มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้ว) ไปกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ที่จังหวัดสุรินทร์ (ยังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการ) ถูกฟ้องที่ศาลจังหวัดสุรินทร์ ในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลเห็นว่าร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยของนายเสื่อมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชนอยู่ ศาลจังหวัดสุรินทร์ก็มีอำนาจโอนคดีนี้ไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่นได้

แต่ถ้าเปลี่ยนข้อเท็จจริงเป็นว่า นายเสียมมีถิ่นที่อยู่ปกติอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ (ยังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการ) ถึงแม้ศาลจังหวัดสุรินทร์จะเห็นว่านายเสียมมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน ศาลจังหวัดสุรินทร์ก็ไม่มีอำนาจโอนคดีไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัว เพราะที่ไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น

การที่ศาลจะทราบว่าร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยของ จำเลยที่กระทำผิดยังมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชนนั้น เป็นเรื่องที่มีฝ่ายที่รู้ควรจะเสนอเรื่องให้ศาลทราบ ซึ่งศาลอาจให้มีการไต่สวนก็ได้ หรือทนายฝ่ายจำเลยอาจนำแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญที่เคยดูแลรักษาจำเลยมาเบิกความในเรื่องเกี่ยวกับตัวจำเลยให้ศาลทราบ

เมื่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาเห็นว่าจำเลยมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน และได้โอนคดีให้ไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ให้ถือเสมือนว่าจำเลยที่กระทำผิดนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัว จึงใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแก่จำเลยที่กระทำผิดได้

ข้อสังเกต ตามมาตรา 61 วรรค 1 นี้

1. เป็นกรณีที่มีการฟ้องถูกศาลมาตั้งแต่ต้นและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาธรรมดา
2. การโอนหรือไม่โอนคดีเป็นดุลพินิจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา มิใช่บทบังคับให้ศาลต้องปฏิบัติเสมอไป
3. การคำนวณอายุของจำเลยที่กระทำผิดให้นับอายุในวันที่การกระทำผิดได้เกิดขึ้น

3.2. การโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปพิจารณาในศาลธรรมดา

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวได้บัญญัติหลักเกณฑ์ ไว้ดังนี้

มาตรา 61 วรรค 2 คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาโดยคำนึงถึงร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยแล้วเห็นว่าในขณะที่กระทำผิดหรือในระหว่างการพิจารณาเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป ก็ให้มีอำนาจสั่งให้โอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้

ตามมาตรา 61 วรรค 2 เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจแก่ศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะโอนคดีที่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดที่ถูกฟ้องในศาลเยาวชนและครอบครัวไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาแล้วเห็นว่าร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยแล้วเห็นว่า

1. ในขณะที่กระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป หรือ

2. ในระหว่างการพิจารณามีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป

บทบัญญัตินี้เป็นดุลยพินิจของศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะส่งโอนคดีไปให้ศาลธรรมดา ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาอย่างรอบคอบโดยพิจารณาจากอายุ สภาพร่างกาย ลักษณะท่าทาง สติปัญญา นิสัยใจคอ ประกอบกับรายงานสืบเสาะข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งมักจะใช้ในกรณีผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนอายุค่อนข้างสูง เช่น เกิน 16 ปีขึ้นไปและกระทำความผิดร้ายแรง ซึ่งลักษณะพฤติการณ์การกระทำผิดมีลักษณะไตร่ตรองวางแผนเป็นอย่างดี

ข้อสังเกต ตามมาตรา 61 วรรค 2 นี้

1. เป็นกรณีที่มีการฟ้องถูกศาลมาตั้งแต่เริ่มต้น และเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

2. การโอนหรือไม่โอนเป็นดุลยพินิจของศาลเยาวชนและครอบครัว มิใช่บทบังคับให้ศาลต้องปฏิบัติเสมอไป

4. การโอนคดีตามมาตรา 62 เป็นการโอนคดีในกรณีพิเศษ ในกรณีที่อาจจะเกิดเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้น และขัดขวางต่อการดำเนินคดีหรืออาจจะเกิดเหตุร้ายอย่างอื่น ทั้งโจทก์และจำเลยมีอำนาจร้องขอต่อประธานศาลฎีกาให้โอนคดีไปยังศาลที่ประธานศาลฎีการะบุไว้ ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 62 ในกรณีที่มีการโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปยังศาลอื่นตามมาตรา 26 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะโอนคดีไปยังศาลอื่นที่ใช้วิธีพิจารณาคดีต่างกับศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้

การโอนคดีกรณี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26 บัญญัติว่า “หากว่าตามลักษณะของความผิดฐานของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องที่นั้น หรือเหตุผลอย่างอื่น อาจมีการขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาหรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น เมื่อโจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องราวต่ออธิบดีศาลฎีกา ขอให้โอนคดีไปศาลอื่น ถ้าอธิบดีศาลฎีกาอนุญาตตามคำขอนั้น ก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลตั้งที่อธิบดีศาลฎีการะบุไว้”

โดยหลักในเรื่องเขตอำนาจศาลของศาลธรรมดาที่จะมีอำนาจในการรับคดีไว้พิจารณาพิพากษานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 บัญญัติว่า “เมื่อความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใด ให้ชำระที่ศาลนั้น แต่ถ้า

1. เมื่อจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับในท้องที่หนึ่ง หรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตของศาลดังกล่าวแล้ว จะชำระที่ศาลซึ่งท้องที่นั้น ๆ อยู่ในเขตอำนาจก็ได้

ดังนั้นเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยหลักในเรื่องเขตอำนาจศาลธรรมดา ถือหลักความผิดเกิดที่ใดให้ฟ้องยังศาลแห่งท้องที่ความผิดเกิดขึ้น หรือถ้าในลำดับรองลงมา ก็ให้ฟ้องยังศาลที่จำเลยมีอยู่หรือถูกจับหรือเมื่อพนักงานสอบสวนนอกเขตอำนาจศาลดังกล่าว ได้ดำเนินการสอบสวนไปแล้วก็จะฟ้องต่อศาลแห่งท้องที่ต่าง ๆ เหล่านี้ได้ แต่ถ้าจะมีเหตุขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาหรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นด้วยเหตุหลายประการ เช่น ลักษณะของความผิด เช่น เป็นการกระทำความผิดร้ายแรง หรือโหดร้ายทารุณทำลายความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่ในท้องที่ หรือจำเลยเป็นผู้กว้างขวางมีอิทธิพลในท้องที่ ทำให้พยานไม่กล้ามาให้การ หรือจำนวนจำเลยที่ร่วมกันกระทำความผิดมีจำนวนมาก ซึ่งก็จะต้องมีญาติจำนวนมากทำให้พยานเกิดความเกรงกลัว ดังนั้นเมื่อโจทก์หรือจำเลยแล้วแต่ฝ่ายใดจะได้รับผลกระทบจากเหตุนี้ ก็มีสิทธิยื่นคำร้องต่อประธานศาลฎีกาขอโอนคดีไปยังศาลอื่น แม้ว่าจะไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีก็ได้

ตัวอย่าง เช่น จำเลยจำนวนมาก (หลายร้อยคน) อยู่ที่จังหวัดภูเก็ตได้ร่วมกันวางเพลิงบริษัทที่จังหวัดภูเก็ต เมื่อถึงวันที่ศาลไต่สวนมูลฟ้องหรือนัดสืบพยาน ปรากฏว่าจำเลยและญาติจำเลยมาเป็นจำนวนมากมาย ฝ่ายโจทก์เกรงว่าถ้าให้พิจารณาต่อที่ศาลจังหวัดภูเก็ต พยานอาจจะเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ามาศาลหรือพยานอาจจะถูกญาติฝ่ายจำเลยลอบทำร้ายได้ เกรงว่าจะเกิดความวุ่นวาย เช่นนี้ โจทก์อาจยื่นคำขอต่อประธานศาลฎีกาขอโอนคดีไปพิจารณาที่ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ จะเห็นได้ว่าศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่มีเขต

อำนาจเหนือคดี เพราะจำเลยมีที่อยู่ กระทำความผิดและถูกจับที่จังหวัดภูเก็ต โดยปกติแล้ว ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่มีเขตอำนาจเหนือคดี แต่โจทก์ขอโอนคดีมาที่จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ ถ้าประธานศาลฎีกาเห็นสมควรก็ทำได้

กรณีการโอนคดีในศาลธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26 นั้นก็นำมาใช้บังคับในศาลเยาวชนและครอบครัวด้วย ในเมื่อจะมีเหตุขัดขวางต่อการไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณา หรือจะนำกลั้วว่าจะเกิดความไม่สงบ หรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น ฝ่ายโจทก์หรือจำเลยก็สามารถยื่นคำร้องขอต่อประธานศาลฎีกาให้โอนคดีไปพิจารณายังศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งอื่น แม้ว่าจะไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีตามมาตรา 58 ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นหลักการตามมาตรา 58 ข้อสำคัญในการโอนคดีจะต้องโอนไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวด้วยกันเท่านั้น จะโอนไปศาลธรรมดาไม่ได้ เพราะกฎหมายได้บัญญัติว่า จะโอนคดีไปยังศาลอื่นที่ใช้วิธีพิจารณาต่างกับศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้

ตัวอย่าง เยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติที่จังหวัดนครราชสีมา ไปกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นถึงแก่ความตายที่จังหวัดสระบุรี โดยหลัก เยาวชนถูกฟ้องที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา (มาตรา 58 วรรค 1) แต่ถ้าปรากฏว่าตามพฤติการณ์บิดาและญาติของเยาวชนเป็นผู้มีอิทธิพล หรือมีเหตุผลอื่นๆ ซึ่งทำให้พยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ไม่กล้าไปเป็นพยานให้การเนื่องจากเกิดความเกรงกลัว โจทก์อาจยื่นคำขอต่อประธานศาลฎีกาให้โอนคดีไปพิจารณาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ถ้าประธานศาลฎีกาเห็นควรก็อนุญาตให้โอนคดีไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้

จะเห็นได้ว่า ถ้าดูในเรื่องเขตอำนาจศาลของศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางไม่มีเขตอำนาจเหนือคดี เพราะถิ่นที่อยู่ปกติและท้องที่ที่กระทำความผิดของเยาวชนไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 471/2498

คดีที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนรับไว้พิจารณาแล้วจะโอนไปยังศาลธรรมดาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26 ไม่ได้

หมายเหตุ คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 471/2498 เป็นกรณีที่ยังใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ซึ่งมีข้อความตรงกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 62

5. การโอนคดีตามบทเฉพาะกาล มาตรา 136

มาตรา 136 คดีตามมาตรา 11 ที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญ ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว ให้ศาลชั้นต้นดังกล่าวคงพิจารณาพิพากษาต่อไปจนเสร็จ แต่ถ้าศาลนั้นเห็นว่าคดีมีเหตุอันสมควรจะโอนคดีนั้นไปพิจารณาพิพากษาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 8 และมาตรา 10 และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่โอนไป ก็ให้โอนไปได้

การโอนคดีตามบทเฉพาะกาลมาตรา 136 นี้ ต้องเป็นคดีค้างการพิจารณาอยู่ในศาลธรรมดาและต้องเป็นประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 11 คือเป็นคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดคดีอาญาและถูกพิจารณาคดีอยู่ในศาลธรรมดา เพราะเหตุว่าในขณะที่โจทก์ฟ้องคดียังไม่มีศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเหนือคดีแห่งใดเปิดทำการ ต่อมาได้มีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการ ในกรณีอย่างนี้กฎหมายให้อำนาจศาลธรรมดาที่รับคดีไว้พิจารณาอยู่ก่อนแล้วมีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไปจนเสร็จ แต่ถ้าศาลธรรมดาเห็นว่าคดีมีเหตุอันสมควรจะโอนคดีนั้นไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่เปิดทำการขึ้นมาก็ให้อำนาจโอนคดีไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาพิพากษา จะเห็นได้ว่าเป็นดุลพินิจของศาลธรรมดาที่จะโอนหรือไม่ก็ได้

ข้อสังเกต คดีที่ค้างการพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้น ต้องเป็นคดีที่ค้างอยู่ระหว่างการพิจารณาศาลธรรมดาจึงจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปจนเสร็จ จะเห็นได้ว่าคดีอาจค้างการพิจารณาอยู่ในวันแรกเปิดศาลเยาวชนและครอบครัว ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ค้างระหว่างสอบสวน คดีที่ค้างอยู่ระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรือการดำเนินการของพนักงานอัยการ เช่น นายดำ อายุ 17 ปี มีถิ่นที่อยู่ปกติและกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ผู้อื่นที่จังหวัดพิษณุโลก ถูกจับได้เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2537 พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพื่อทำสำนวนส่งพนักงานอัยการ แต่เนื่องจากพนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อทำสำนวนให้เสร็จ จึงได้ยื่นคำร้องฝากขังต่อศาลจังหวัดพิษณุโลกเพื่อที่จะควบคุมต่อ ดังนี้แม้ว่าศาลจะได้มีคำสั่งออกหมายศาลอนุญาตให้ควบคุมนายดำ แต่คดียังไม่มีการยื่นฟ้องต่อศาล เนื่องจากพนักงานสอบสวนยังสอบสวนไม่เสร็จหรือทำสำนวนสอบสวนเสร็จแล้วส่งให้พนักงานอัยการ พนักงานอัยการกำลังตรวจสำนวนอยู่ คดีจึงมิได้มีการยื่นฟ้องต่อศาล จนกระทั่งวันที่ 24 ตุลาคม 2537 ได้มีพระราช

กฤษฎีกาให้เปิดทำการแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดพิษณุโลก ดังนี้เมื่อ
พนักงานอัยการตรวจสำนวนเสร็จแล้วจะส่งฟ้องศาลธรรมดาไม่ได้แล้ว เพราะไม่ใช่คดีที่ค้าง
การพิจารณาอยู่ในศาล เมื่อมีศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดทำการแล้วห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่น
ใดในท้องที่นั้นรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไว้พิจารณาพิพากษา
(มาตรา 13)

(2) ค้างระหว่างพิจารณา ต้องเป็นคดีที่มีการยื่นฟ้องและศาลธรรมดาได้รับ
ฟ้องคดีไว้พิจารณาแล้วต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เปิดทำการศาลเยาวชนและครอบครัว

ตัวอย่าง พนักงานอัยการฟ้องนายสิงห์ อายุ 17 ปี ในความผิดฐาน
ชิงทรัพย์ ต่อศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2537 และศาลจังหวัดนครศรี
ธรรมราชได้รับฟ้องไว้แล้ว และดำเนินการพิจารณาสืบพยานโจทก์อยู่ ต่อมาได้มีประกาศ
พระราชกฤษฎีกาให้แผนกเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช เปิดทำการตั้ง
แต่วันที่ 24 ตุลาคม 2537 เป็นต้นไป ดังนี้ถือว่าคดีที่ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชรับฟ้องคดีที่
พนักงานอัยการฟ้องนายสิงห์ เป็นคดีค้างพิจารณา ซึ่งศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชจะพิจารณา
พิพากษาต่อไปจนเสร็จก็ได้ หรือถ้าเห็นว่ามีเหตุอันสมควรจะโอนคดีไปให้แผนกคดีเยาวชน
และครอบครัวในศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชพิจารณาพิพากษาก็ได้

(3) ค้างระหว่างพิพากษา คือคดีที่ได้รับการฟ้องต่อศาลธรรมดาจนดำเนินการ
การสืบพยานไปจนเสร็จสิ้นแล้ว เหลือแต่เพียงทำคำพิพากษาเท่านั้น ดังนี้ ศาลธรรมดาจะ
พิพากษาเลยก็ได้ หรือจะโอนไปให้ศาลเยาวชนและครอบครัวพิพากษาก็ได้

ข้อสังเกต กฎหมายบัญญัติว่า คดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นตามมาตรา 3 แห่ง
พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ดังนั้นถ้าเป็นคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาคัดสินไปแล้ว คดีมีการ
อุทธรณ์หรือฎีกา ไม่ถือว่าเป็นคดีที่ค้างการพิจารณา คือ ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาไม่มีอำนาจ
โอนคดีไปให้ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว หรือศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและ
ครอบครัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 670/2514 คดีที่อยู่ในอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเด็ก
และเยาวชน ซึ่งศาลที่พิจารณาคดีจะพิพากษาต่อไปได้ จะต้องเป็นคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล
ชั้นต้นที่พิจารณาคดีธรรมดาในขณะที่เปิดดำเนินการศาลคดีเด็กและเยาวชน

การที่ศาลชั้นต้นสั่งจำหน่ายคดีเฉพาะจำเลยที่ให้การปฏิเสธเพื่อให้โจทก์ฟ้องจำเลย
เป็นคดีใหม่ แล้วยอมถือไม่ได้ว่าคดีของโจทก์ยังค้างการพิจารณาอยู่ในศาลนั้น และเมื่อปรากฏ

ว่าวันที่โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีใหม่ ศาลคดีเด็กและเยาวชนได้เปิดดำเนินการในจังหวัดนั้น แล้ว ศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีธรรมดา ย่อมไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไป และการที่ศาลนั้นสั่งให้โจทก์ไปฟ้องจำเลยยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนไม่เรียกว่าเป็นการแก้ไขคำสั่งที่อ่านแล้ว

ข้อสังเกต

เมื่อมีการจำหน่ายคดีออกไปจากศาลแล้วก็ย่อมไม่มีคดีค้างการพิจารณาอยู่ในศาลนั้น ฉะนั้นจะดำเนินการอะไรต่อไปไม่ได้

6. อำนาจการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวสิ้นสุดลงเมื่อใด

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 14 ได้บัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 14 ในระหว่างการพิจารณาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว แม้จำเลยจะมีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์หรือเกินยี่สิบปีบริบูรณ์หรือบรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส แล้วแต่กรณี ให้ศาลนั้นคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไปจนเสร็จสำนวน และถ้าจะมีอุทธรณ์หรือฎีกาก็ให้เป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวหรือศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวหรือศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ที่จะพิจารณาพิพากษาต่อไป และให้ศาลเช่นว่านั้นคงมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

คดีที่ได้มีการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวโดยถูกต้องแล้วทั้งในเรื่องอายุและเขตอำนาจศาลแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวก็มีอำนาจในการที่จะพิจารณาคดีจนมีคำพิพากษาถึงที่สุด ไม่ว่าในระหว่างการพิจารณาจำเลยจะมีอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ หรือพ้นจากความเป็นเยาวชนแล้ว หรือมีอายุเกินยี่สิบปีบริบูรณ์ หรือบรรลุนิติภาวะ ด้วยการสมรสพ้นจากการเป็นผู้เยาว์แล้วก็ตาม ศาลเยาวชนและครอบครัวก็ยังมีอำนาจพิจารณาคดีนั้นต่อไปจนจนเสร็จสิ้น และถึงแม้ว่าคดีนั้นจะมีการอุทธรณ์หรือฎีกาก็ให้อุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวที่จะพิจารณาพิพากษาต่อไป

จะเห็นได้ว่า มาตรา 14 นี้ให้เห็นถึงอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวว่าเมื่อได้รับฟ้องไว้พิจารณาโดยถูกต้องแล้วจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่อไปจนเสร็จสิ้น เป็นการสอดคล้องกับหลักการที่ให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนในวันที่การกระทำผิดได้เกิดขึ้น (มาตรา 5)

ศาลเยาวชนและครอบครัวแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ

1. ศาลชั้นต้น ได้แก่

- 1.1. ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
- 1.2. ศาลเยาวชนและครอบครัวประจำจังหวัด
- 1.3. แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด

2. ศาลอุทธรณ์ ได้แก่

- 2.1. ศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว
- 2.2. ศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

3. ศาลฎีกา ได้แก่ ศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

การพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนจะเริ่มตั้งแต่ศาลชั้นต้น คือศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด (มาตรา 8 วรรค 4) เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคัดสินคดีแล้ว คู่ความฝ่ายที่ไม่เห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ก็จะอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลอุทธรณ์ และถ้าไม่เห็นพ้องด้วยกับพิพากษาคัดสินของศาลอุทธรณ์ก็สามารถฎีกาไปยังศาลฎีกาได้ ถ้าไม่ต้องห้ามข้อจำกัดการอุทธรณ์หรือฎีกา ซึ่งศาลอุทธรณ์ เป็นศาลที่มีอันดับสูงขึ้นมาและศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุด ในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกามีแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวที่จะรับพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการอุทธรณ์ หรือฎีกามาจากศาลเยาวชนและครอบครัว ดังนั้น ถ้าเริ่มต้นการฟ้อง การพิจารณาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวแล้วก็จะพิจารณาไปจนคดีเสร็จสิ้น ถ้าจะมีการอุทธรณ์ก็ต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว หรือฎีกาต่อศาลฎีกาแผนกเยาวชนและครอบครัว

ตัวอย่าง นายดำ อายุ 17 ปีเศษ มีถิ่นที่อยู่ปกติที่จังหวัดนครราชสีมา ไปกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ที่จังหวัดบุรีรัมย์ หลบหนีไปได้ มาถูกจับตัวได้เมื่ออายุ 19 ปีเศษ ถูกพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา ปรากฏว่า กว่าศาลเยาวชนและครอบครัวจะสืบพยานเสร็จ มีคำพิพากษาคัดสินเมื่อนายดำอายุ 21 ปีเศษแล้ว หากนายดำจะอุทธรณ์ก็ต้องอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ต่อมาศาลอุทธรณ์ตัดสินคดีเมื่อนายดำมีอายุ 23 ปีแล้ว ถ้านายดำจะฎีกาก็ต้องฎีกาต่อศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

จะเห็นได้ว่าเมื่อคดีอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวก็จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาไปจนคดีเสร็จสิ้น

ส่วนในเรื่องของอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวก็มีอำนาจในการที่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนกับนายดำ (จำเลย) ถึงแม้ว่าจะมีอายุพ้นเกณฑ์เยาวชนแล้วโดยถือเสมือนว่านายดำยังเป็นเยาวชนอยู่ เช่นการส่งตัวไปกักและอบรม หรือฝึกและอบรมการลงโทษจำคุก แต่ทั้งนี้เกณฑ์อายุการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนก็มีข้อจำกัดอยู่ในตัว เช่นการส่งไปกักและอบรมหรือฝึกและอบรมการลงโทษจำคุกต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ (ตามมาตรา 104, 105) ดังนั้น ถ้าในวันที่ศาลพิพากษาจำเลยมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ ศาลก็จะใช้วิธีการดังกล่าวไม่ได้